

Leonard Springerlaan naast 35-104, Meppel (gemeente Meppel)

Archeologisch bureauonderzoek

RUBICON

Rubicon Erfgoed Rapport 162

DEFINITIEF

Colofon

Auteur	H.G. Pape-Luijten
Versie	Definitief
Datum	16-02-2026
Rubicon Erfgoed projectnummer	26002
Opdrachtgever	BP&A
Contactpersoon opdrachtgever	T. Melenhorst
Bevoegde overheid	Gemeente Meppel
Contactpersoon bevoegde overheid	H. Kuipers
Adviseur bevoegde overheid	Het Oversticht
Contactpersoon adviseur bevoegde overheid	O. Satijn
Onderzoeksmelding (ARCHIS3)	5877291001
Beheer documentatie	Rubicon Erfgoed, Rheden

Vrijgave		
Naam	Datum	Handtekening
H.G. Pape-Luijten Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog Actorregistratienummer 23021110	16-02-2026	

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Selectiebesluit bevoegde overheid	1
Inleiding	3
Aanleiding onderzoek	3
Doelstelling onderzoek	3
Werkwijze onderzoek	3
Kaders onderzoek	3
Leeswijzer	5
Locatie en planvorming	7
Afbakening plan- en onderzoeksgebied	7
Huidige situatie plangebied	7
Toekomstige situatie plangebied	7
Landschappelijke informatie	9
Inleiding landschappelijke informatie	9
Beknopte landschapsontwikkeling	9
Paleogeografie.....	10
Geologie.....	10
Geomorfologie	11
Bodem	12
Grondwater	12
Conclusie landschappelijke informatie	13
Archeologische informatie	14
Inleiding archeologische informatie	14
Archeologische verwachting op provinciaal niveau	15
Archeologische verwachting op gemeentelijk niveau	15
Archeologische monumenten	15
Archeologische vondstmeldingen	15
Archeologische onderzoeksmeldingen	15
Conclusie archeologische informatie	16
Cultuurhistorische informatie	17
Inleiding cultuurhistorische informatie	17
Beknopte lokale en regionale geschiedenis	17
Historisch kaartmateriaal	18
Conclusie cultuurhistorische informatie	19
Verwachtingsmodel, conclusie en advies	20
Verwachtingsmodel	20
Confrontatie verwachtingsmodel met geplande bodemingrepen	21
Conclusie en advies	21
Selectiebesluit bevoegde overheid	22
Bronnen	23
Documenten	23
Overig	23

Bijlage 1 – Inleiding	24
Bijlage 2 – Locatie en planvorming	26
Bijlage 3 – Landschappelijke informatie	33
Bijlage 4 – Archeologische informatie	39
Bijlage 5 – Cultuurhistorische informatie	41
Bijlage 6 – Verwachtingsmodel, conclusie en advies	45

Samenvatting

Uit het bureauonderzoek blijkt dat voor het aantreffen van archeologische resten in het plangebied een hoge verwachting geldt voor de periode Laat-Paleolithicum – Midden-Neolithicum, en een middelhoge verwachting voor de periode Laat-Neolithicum – Nieuwe Tijd. Hoewel er altijd een kans bestaat dat (sommige) relevante archeologische lagen (ten dele) niet meer aanwezig zijn, of (ten dele) niet worden bedreigd door toekomstige ontgravingen, is de bodemopbouw op basis van bureauonderzoek alleen niet vast te stellen. Hetzelfde geldt voor de aard en mate van eventuele bodemverstoringen. Op basis van dit bureauonderzoek adviseert Rubicon Erfgoed dan ook om de archeologische verwachting uit dit bureauonderzoek in het veld te toetsen, door de opbouw, aard en mate van intactheid van de bodem vast te stellen middels een verkennend booronderzoek.

Naast het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting dient het verkennend booronderzoek ook waar mogelijk (extra) informatie te verschaffen over bekende en of verwachte archeologische waarden in het plangebied, betreffende de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek. Daarnaast heeft de verkennende fase als doel om inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap die van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Doel daarbij het uitsluiten van kansarme zones en het selecteren van kansrijke zones voor volgende vormen van onderzoek, indien aanwezig. Daarnaast is het in een vroeg stadium middels boringen verkrijgen van gedetailleerde informatie over de bodem en diens archeologische relevantie zeer gewenst voor de onderbouwing van een eventueel gravend vervolgonderzoek (ook in relatie tot het daarvoor benodigde Programma van Eisen). Tevens kan deze informatie mogelijkheden bieden voor eventuele planaanpassing of archeologisch duurzaam bouwen, om zo behoud *in situ* mogelijk te maken.

Geadviseerd wordt in het gehele plangebied verkennende boringen te zetten tot 50 cm in de natuurlijke C-horizont, teneinde vast te stellen of de bodem tot minimaal die diepte intact, dan wel verstoord is, alsook of deze archeologisch relevante niveaus bevat. Dit met een boordichtheid van minstens 6 boringen per hectare, wat met een oppervlakte van circa 2192 m² en gelet op de vorm van het plangebied neerkomt op minimaal 6 boringen. De uitvoerder van de boringen wordt aangeraden om zowel een KLIC-melding te doen alsook navraag te doen bij de initiatiefnemer, om een zo recent en duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de toestand van de ondergrond wat betreft eventuele kabels en leidingen.

Zie Bijlage 6 (figuur 25) voor de advieskaart in deze.

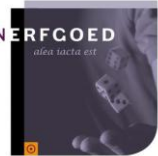
Bovenstaande betreft een onafhankelijk tot stand gekomen advies, op basis van bekende informatie en de kwaliteitsnormen van de beroepsgroep archeologie. Naar aanleiding van dit advies zal de bevoegde overheid (de gemeente Meppel) een eigen besluit nemen. In dat besluit kan en mag de bevoegde overheid beredeneerd afwijken van het advies. Mocht het plangebied in dat besluit worden vrijgegeven door de bevoegde overheid en er worden onverhoopt toch archeologische waarden aangetroffen tijdens de geplande graafwerkzaamheden, dan geldt op basis van de Erfgoedwet de plicht deze zogenaamde toevalsvondsten te melden bij het Rijk. Uit praktische overweging is het aan te bevelen deze melding te doen bij de bevoegde overheid, de gemeente Meppel.

Aan bovenstaand advies kunnen, behoudens opzet of grove nalatigheid onzerzijds, geen rechten worden ontleend, noch eventuele schade die daaruit kan voortvloeien, worden geclaimd.

Selectiebesluit bevoegde overheid

D.d. 13-02-2026 heeft regio-archeoloog O. Satijn van Het Oversticht de gemeente Meppel geadviseerd het advies in dit bureauonderzoek tot uitvoering van een verkennend booronderzoek over te nemen. Het bureauonderzoek kon definitief worden gemaakt, er waren geen opmerkingen te verwerken.

Inleiding

Aanleiding onderzoek

Ter plaatse van een drietal percelen naast de Leonard Springerlaan 35-104 te Meppel (gemeente Meppel, provincie Drenthe), kadastraal bekend als Meppel C 5139, 5146 en 5147, bestaat het voornemen om het terrein in kwestie te herontwikkelen ten behoeve van woningbouw. Hiervoor is een BOPA (buitenplanse omgevingsplanactiviteit) nodig, binnen welk kader archeologisch vooronderzoek uitgevoerd dient te worden.

Doelstelling onderzoek

Het doel van een archeologisch bureauonderzoek is het vaststellen van de specifieke archeologische verwachting van een plangebied. Op basis hiervan wordt een advies gegeven over aanbevolen archeologische vervolgstappen.

Werkwijze onderzoek

In het bureauonderzoek wordt de archeologische verwachting van een plangebied gespecificeerd aan de hand van informatie uit databases, kaartmateriaal, onderzoeksrapporten en literatuur over ontwikkelingen in het landschap (geologie, geomorfologie, bodem) en de bewoningsgeschiedenis (archeologie en recente historie). De eerste stap is dan ook het raadplegen en analyseren van verschillende bronnen:

- ARCHIS 3, de nationale archeologische database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), is een primaire bron: zij biedt toegang tot de bekende landschappelijke informatie (geomorfologische kaart, bodemkaart inclusief grondwaterstand) en archeologische informatie (monumenten, waarnemingen en onderzoeksmeldingen) en in en rond het plangebied. Het bureauonderzoek wordt ook aangemeld bij ARCHIS, zodat het later zelf weer gebruikt kan worden als bron in andere onderzoeken;
- Cultuurhistorische basisinformatie volgt uit (waar mogelijk en beschikbaar) gebiedspecifieke literatuur, alsook uit historisch kaartmateriaal (betrokken van o.a. het Kadaster);
- Overige bronnen geven aanvullende informatie, zoals over de opbouw van de ondergrond (DINOloket) en bekende bodemvervuiling (Bodemloket);
- Bovenstaande opsomming is uiteraard niet uitputtend en kan per project uitgebreid worden, bijvoorbeeld met kennis van archeologische vrijwilligers en professionele (overheids)archeologen, of boorgegevens van milieukundige onderzoeken.

De informatie die uit de verschillende bronnen is vergaard wordt vervolgens gerangschikt, geduid, gekoppeld en verwerkt in tekst en kaartmateriaal middels een GIS (Geografisch Informatie Systeem). Uit deze elementen wordt een rapport opgebouwd, met een verwachtingsmodel en advies als kernpunten. Dit rapport wordt vervolgens in concept aangeboden aan de opdrachtgever ter controle en aan de bevoegde overheid ter beoordeling. Na verwerking van eventuele opmerkingen wordt het rapport definitief gemaakt en afgemeld bij ARCHIS.

Kaders onderzoek

Dit archeologische onderzoek is uitgevoerd binnen wettelijke, beleidsmatige, juridisch-planologische en procesmatige kaders. Deze kaders zijn onderling met elkaar verbonden.

Wettelijke kaders

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend. Dit verdrag wordt ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland of de stad waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) in Nederland geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet. Vanuit de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) bestond al een verplichting om bij de voorbereiding van bestemmingsplannen alle ter zake doende belangen mee te wegen. In feite is de Wamz een concrete invulling en verbreding van deze verplichting.

Sinds 1 juli 2016 is de nieuwe Erfgoedwet in werking getreden. Deze wet bundelt de daarvoor bestaande wet- en regelgeving (6 wetten en regelingen) voor behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland. Het is een integrale wet die betrekking heeft op de museale objecten, musea, monumenten en archeologie op het land en onder water. Een gedeelte van de Monumentenwet 1988 is opgegaan in de Erfgoedwet. Een ander deel is opgaan in de Omgevingswet, welke op 1 januari 2024 in werking is getreden. De vuistregel voor de verdeling tussen de Erfgoedwet en de Omgevingswet is dat roerend cultureel erfgoed en de aanwijzing van rijksmonumenten in de Erfgoedwet staan, terwijl de aanwijzing van ruimtelijk cultureel erfgoed (stads- en dorpsgezichten en cultuurlandschappen) en de omgang met het cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving in de Omgevingswet staan. De Erfgoedwet en Omgevingswet maken zo samen een integrale bescherming van het cultureel erfgoed mogelijk.

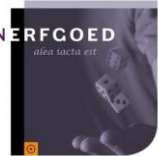
Beleidskaders

De veranderende wetgeving in de afgelopen decennia heeft gezorgd voor decentralisatie, waarmee de verantwoordelijkheid voor het opstellen en handhaven van archeologiebeleid verschoven is naar de gemeentes. Het archeologische beleid van de gemeente Meppel is vastgelegd in een archeologische waardenkaart en bijbehorende toelichting, geactualiseerd in 2023.¹ Het plangebied ligt op deze kaart (Bijlage 1, figuur 1) in een zone met een hoge verwachting in relatie tot een beekdal. Dit beekdal is tevens een terrein van provinciaal archeologisch belang. Bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 1000 m² en dieper dan 30 cm -Mv zijn archeologisch onderzoeksplichtig, zo ook in het geval van het plangebied.

Juridisch-planologische kaders

Om de koppeling met de ruimtelijke ordening te maken, worden de verwachtingen van archeologische beleidskaarten (al dan niet aangevuld of gewijzigd door recenter archeologisch onderzoek) juridisch-planologisch ingebed, zowel op provinciaal niveau in projectbesluiten, alsook op gemeentelijk niveau in omgevingsplannen. Met het inwerking treden van de Omgevingswet verkreeg iedere gemeente direct een omgevingsplan van rechtswege, dat bestaat uit een tijdelijk en een nieuw deel. Het tijdelijk deel van het omgevingsplan bestaat uit (ruimtelijke) regels uit verschillende vervallen instrumenten, zoals bestemmingsplannen en rijksregels over activiteiten (aangeduid als de bruidsschat). Het nieuwe deel van het omgevingsplan is eerst nog leeg, met uitzondering van eventuele voorbereidingsbesluiten op basis van het overgangsrecht. De regels in het nieuwe deel komen deels tot stand door bestaande regels uit het tijdelijk deel om te zetten naar het nieuwe deel. Daarnaast neemt de gemeente in het nieuwe deel nieuwe regels op voor ruimtelijke ontwikkelingen en beleid. Het wijzigingen/vaststellen van

¹ Van Popta, 2023.

het nieuwe deel van het omgevingsplan kan ook thematisch gebeuren. Deze overgangsfase duurt tot eind 2031.²

Omgevingsplannen en oudere ruimtelijke plannen, zoals de bestemmingsplannen die tot het tijdelijk deel van een omgevingsplan behoren, zijn via het Omgevingsloket te raadplegen. In het *Omgevingsplan gemeente Meppel* (in werking sinds 11-06-2025) kent het plangebied twee archeologische omgevingsnormen: een maximale oppervlakte van 1000 m² en een maximale diepte van 30 cm -Mv. Bodemingrepen die deze beide normen overschrijden zijn archeologisch onderzoeksplichtig, zo ook in het geval van het plangebied.

Aan de zone met provinciaal belang waarbinnen het plangebied ligt is in de *Omgevingsverordening Drenthe 2023* (in werking sinds 01-07-2025) de gebiedsaanwijzing 'Waarde-Archeologie 3' toegekend. Hier gelden vrijstellingsgrenzen van 1000 m² en 30 cm -Mv (gelijk aan het gemeentelijk beleid). De provincie stuurt in dit geval samen met de gemeente op de uitvoering van verantwoord en kwalitatief goed onderzoek, conform de gangbare, in de archeologische beroepsgroep geldende beoordelingsrichtlijnen en protocollen van de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). Een direct gevolg van deze sturing is dat de provincie vroegtijdig in het planvormingsproces met de gemeente het Programma van Eisen (PvE) voor gravend archeologisch onderzoek wil afstemmen, indien deze vervolgstap benodigd blijkt.

Procesmatige kaders

Vanuit de archeologische beroepsgroep is in de afgelopen jaren continu gestreefd naar verbetering van het archeologische proces. Aan de basis hiervan ligt de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). De KNA stelt de eisen en randvoorwaarden aan de procesmatige kwaliteit van archeologisch onderzoek, wat bijdrage levert aan de borging van de inhoudelijke kwaliteit van het onderzoek. Dit bureauonderzoek is opgesteld aan de hand van de vigerende versie van de KNA (4.3), specifiek Protocol 4002 Bureauonderzoek en de daarin opgenomen specificaties LS01-LS06. Het hoofdstuk met cultuurhistorische informatie binnen dit bureauonderzoek (zie leeswijzer hierna) is opgesteld aan de hand van beschikbare historische bronnen, kaartmateriaal, ervaring en *expert judgment*.

Na goedkeuring van het bureauonderzoek door de bevoegde overheid wordt het definitieve rapport digitaal gedeponneerd bij het e-depot van ARCHIS, conform specificatie DS05.

Leeswijzer

Het bureauonderzoek dat op deze inleiding volgt is opgedeeld in een aantal tekstuele hoofdstukken, die hieronder zijn weergegeven. Tussen haakjes is per hoofdstuk aangegeven welke specificatie(s) uit Protocol 4002 Bureauonderzoek van toepassing is/zijn.

- Locatie en planvorming (LS01, LS02, LS03);
- Landschappelijke informatie (LS04);
- Archeologische informatie (LS04);
- Cultuurhistorische informatie (LS04);
- Verwachtingsmodel, conclusie en advies (LS05, LS06).

² iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingsplan/omgevingsplan-rechtswege.

In de lopende tekst van bovenstaande hoofdstukken wordt verwezen naar afbeeldingen. Deze zijn achteraan het bureauonderzoek opgenomen in bijlagen, die gekoppeld zijn aan de inleiding en gelijknamige hoofdstukken. Een bureauonderzoek van Rubicon Erfgoed is letterlijk de verslaglegging van een lopend onderzoek, wat betekent dat informatie in eerdere hoofdstukken (zoals verwachte landschapselementen) door feiten in latere hoofdstukken (zoals archeologische waarnemingen) bevestigd, ontkracht of genuanceerd kunnen worden.

Locatie en planvorming

Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied betreft de percelen, of delen daarvan, waarbinnen de toekomstige bodemingrepen zullen plaatsvinden. In dit geval gaat het om de percelen Meppel C 5139, 5146 en 5147. De plangebiedgrenzen zijn in dit geval gelijk aan de projectgrenzen zoals verstrekt door de opdrachtgever.

De administratieve gegevens van het plangebied zijn weergegeven in tabel 1. Het onderzoeksgebied betreft wegens aanwezigheid van bekende archeologische waarden in de nabije omgeving een gebied met een straal van 500 m rond het plangebied (zie het hoofdstuk Archeologische informatie). De ligging van het plan- en het onderzoeksgebied op de topografische kaart en een recente luchtfoto zijn te zien in Bijlage 2 (figuren 2-3).

Gegeven	Informatie
Toponiem	Leonard Springerlaan naast 35-104
Plaats	Meppel
Gemeente	Meppel
Provincie	Drenthe
Kaartblad	21E
Coördinaten (bounding box)	MIN: 209.609/522.517 MAX: 209.668/522.587 CNT: 209.638/522.552
Oppervlakte	Circa 2192 m ²

Tabel 1: Gegevens plangebied.

Huidige situatie plangebied

Het plangebied behelst een terrein in het zuiden van de stad Meppel, gelegen aan de Leonard Springerlaan vlakbij de beek de Reest. Het plangebied grenst aan een appartementencomplex (Leonard Springerlaan 35-104, 'De Uylenborgh') en is momenteel voor een aanzienlijk deel in gebruik als parkeerterrein. Het plangebied is als zodanig grotendeels verhard met klinkers. Daarnaast is sprake van enkele groenstroken. In Bijlage 2, figuren 4-5 (linkerkant), is de huidige situatie in beeld gebracht.

In het Bodemloket is geen informatie opgenomen m.b.t. milieukundige onderzoeken of saneringen die eventueel de bodem ter plaatse (verder) verstoord kunnen hebben.³

Toekomstige situatie plangebied

In het plangebied is de realisatie van een appartementencomplex voorzien, de 'Duiktoren', specifiek binnen perceel Meppel C 5139. Dit complex zal gaan bestaan uit een kelder (onder circa twee derde

³ bodemloket.nl.

van het pand), een begane grond en vijf verdiepingen. Het gebouw zal circa 500 m² oppervlakte gaan beslaan, waarvoor ontgravingen t.b.v. de fundering nodig zullen zijn tot circa 80 cm -Mv i.v.m. vorstvrije aanleg. Voor de kelder zal tot circa 300 cm -Mv worden ontgraven (bovenkant keldervloer komt op 285 cm -Mv). De rest van het plangebied zal benut worden voor (aanvullende) parkeerplaatsen en groenvoorzieningen.

In Bijlage 2, figuren 5 (rechterkant)-11, zijn afbeeldingen opgenomen van de toekomstige situatie, middels enkele overzichtstekeningen, aanzichten, een doorsnede en enkele impressies van de nieuwbouw.

Landschappelijke informatie

Inleiding landschappelijke informatie

De archeologische verwachting van een plangebied is in de eerste plaats afhankelijk van de bewoningsmogelijkheden van het landschap. Op basis van informatie over de geologie (diepere ondergrond), geomorfologie (landschapsvormen), bodem (bodenvorming- en types) en de grondwaterstand kunnen de bewoningsmogelijkheden in en rond een plangebied in kaart worden gebracht.

Beknopte landschapsontwikkeling⁴

Eén van de belangrijkste vestigingsfactoren tot in de Middeleeuwen was de aanwezigheid van natuurlijk voorkomende hoge – en dus droge – delen in het landschap.

Het plangebied ligt in de archeoregio van het Friese veengebied, in een relatief laaggelegen regio ten westen van het Drents Plateau. De hedendaagse aanblik van Drenthe is in hoge mate het resultaat van de invloed van de voorlaatste ijstijd, het Saalien (circa 238.000 – 126.000 jaren geleden). Het Saalien is een geologisch tijdvak binnen de etage van het Midden-Pleistoceen en is de laatste periode waarin het landijs van Scandinavië tot in Nederland reikte. Onder de enorme fysieke druk van dit landijs werden hele delen van Nederland als het ware opgestuwd, waarbij de kenmerkende hoge wallen – stuwwallen – ontstonden die tegenwoordig nog enkele van de hoogste landschapsvormen van Nederland zijn. De stuwwallen in dit gebied, zoals de Havelterberg en Bisschopsberg, zijn gestuwde afzettingen van grondmorene. Tijdens het Saalien werd door het oprukkend landijs eerst dit complex gevormd, om vervolgens in een tweede fase van ijsuitbreiding, waarin de Veluwe werd gevormd, te worden 'overreden' door het ijs. Grondmorene of keileem is een mengsel van zand, leem en keien dat onder landijs is afgezet. Keileem heeft door de slechte waterdoorlaatbaarheid grote invloed op het Drentse en Overijsselse landschap gehad; de grote veengebieden ontstonden later als een direct resultaat van de plaatselijk zeer natte grond.

Op het Saalien volgde het Eemien, een interglaciaal (een periode tussen twee glaciationen) waarin de temperatuur leek op die van de huidige periode – het Holoceen – of zelfs nog wat warmer. Het Eemien eindigde rond 116.000 jaren geleden met de intrede van de laatste ijstijd, het Weichselien. Hoewel het landijs ditmaal niet tot in Nederland geraakte en het relatief minder koud was dan in het voorgaande Saalien, veranderde ons land wel in een bevroren poolwoestijn waar vooral de invloed van de wind voor nieuwe landschappelijke veranderingen zorgde. Omdat het merendeel van de vegetatie verdween door de ijzige kou werd het zand uit drooggevalen beken en rivieren niet meer 'vastgehouden', met als resultaat dat de wind dit opstooft en soms over grote afstanden elders in Nederland als een deken deponeerde, soms met grote zandruggen tot gevolg. De bewegingen van dit zogenaamde dekzand (Formatie van Bortel, al dan niet Laagpakket van Wierden) werden pas aan banden gelegd toen het klimaat wederom verbeterde, toen rond 11.700 jaren geleden onze huidige geologische periode begon: het Holoceen. Hiermee kwam het Pleistoceen tot een einde en begon het Kwartair. Door nieuwe vegetatie kon het dekzand niet meer verstuiven en werd de basis gelegd voor ons huidige landschap. De flanken van de stuwwallen, ruggen en welvingen van grondmorene en/of dekzand boden plaats aan grotere nederzettingen, terwijl lokaal voorkomende kopjes als tijdelijke verblijfplaatsen konden worden benut.

⁴ De Mulder e.a., 2003; Van Zijverden en De Moor, 2014; Stouthamer e.a., 2015.

In de overgang van het Mesolithicum naar het Neolithicum trad een sterke vernatting van het landschap op en raakten grote delen van Noord-Nederland bedekt met veen. Er ontstonden omvangrijke hoogveengebieden, waar tegenwoordig door grootschalige ontginning in de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd bijna niets meer van over is.

Paleogeografie

Op de paleogeografische kaarten in Bijlage 3 (figuren 12-13)⁵ is in grote lijnen de landschappelijke ontwikkeling te volgen van het plangebied en haar omgeving, over een periode van 11.000 jaren. De pleistocene situatie laat zien dat het plangebied destijds in relatief laaggelegen zandgebied lag, aan de oever van de Reest. In de navolgende situaties is te zien dat het landschap dat het landschap gaandeweg verdrinkt: nadat de invloed van de zee afneemt ten gunste van de rivieren begint tussen de vele stroompjes van het vlechtende riviersysteem steeds meer veen te groeien, waarbij het laaggelegen zandgebied overgroeit raakt. Het plangebied lag vanaf 2750 voor Chr. volledig te midden van het veen, een situatie die effectief tot op de dag van vandaag voortduurt: met de ontginningen van het veen vanaf de Late Middeleeuwen werd het veengebied in de regio alsmaar verder teruggedrongen, maar restanten ervan bleven in de ondergrond van het landschap achter, zo ook ter plaatse of in elk geval in de onmiddellijke nabijheid van het plangebied.

Geologie

Volgens de geologische kaart van 2021 (Bijlage 3, figuur 14) ligt het plangebied geheel op afzettingen van het Hollandveen Laagpakket (v), in dit geval holocene kustveen. Dit veen ligt naar verwachting op beekafzettingen van de Reest behorende tot het Laagpakket van Singraven, behorende tot de Formatie van Bortel (code BX2). Buiten de beekafzettingen is sprake van afzettingen binnen diezelfde Formatie van Bortel, ongedifferentieerd of toe te wijzen aan het Laagpakket van Wierden, oftewel dekzand en overige periglaciaire afzettingen (code BX4).⁶

Vervolgens is in het DINOlaket gekeken naar geologische boringen in of nabij het plangebied om dit te bevestigen, ontkrachten of te nuanceren. Deze zijn helaas niet aanwezig. Daarom is ook gekeken naar een geschikt ondergrondmodel om alsnog een uitspraak te doen over de vermoedelijke opbouw van bodem en diepere ondergrond ter plaatse tot 10 m -Mv. Centraal in het plangebied is dan ook middels een digitale appelboor middels BRO DGM v.2.2.1 de volgende bodemopbouw gemodelleerd tot 10 m -Mv:

Diepte (NAP)	Diepte (-Mv)	Lithostratigrafie	Lithologie	Ouderdom
2,13 – -1,87 m	0 – 400 cm	Holocene afzettingen	Zand, zeer fijn tot uiterst grof, kleiig tot grindig, lokaal schelphoudend; klei, siltig tot zandig, lokaal humeus; veen, lokaal kleiig	Holoceen
-1,87 – -5,25 m	400 – 738 cm	Formatie van Bortel	Zand, zeer fijn tot zeer grof, lokaal kleiig, grindig of humeus; leem, lokaal zandig; klei, siltig tot zandig, humeus; veen, kleiig	Midden-Pleistoceen – Holoceen

⁵ Dataset nationaalgeoregister.nl, op basis van kaarten ontleend aan Vos e.a., 2018.

⁶ dinoloket.nl/ondergrondmodellen.

-5,25 – -7,87 m	738 – 1000 cm	Formatie van Kreftenheye (gedeelte boven NUEE)	Zand, matig fijn tot uiterst grof, lokaal grindig; grind, zandig; klei, siltig tot zandig, lokaal humeus	Laat Midden-Pleistoceen (Laat-Saalien) – Vroeg-Holoceen
-----------------	---------------	--	--	---

Tabel 2: Gegevens digitale appelboring BRO DGM v.2.2.1 in het plangebied.⁷

De geologische modellering toont aan dat het bovenste deel van het bodem- en ondergrondtraject bestaat uit Holocene afzettingen, naar verwachting gerelateerd aan zowel veengroei alsook sedimentatie van zand en klei binnen het del van de Reest. Het pleistocene niveau reeds vanaf maaiveld aangetroffen zou kunnen worden. De Formatie van Boxtel kan in dit geval zowel fluvio(periglaciaal), eolische alsook kleinschalig fluviaal (beek)afzettingen uit het Weichselien behelzen (het Laagpakket van Wierden en het Laagpakket van Singraven binnen deze formatie, oftewel respectievelijk dekzand en beekafzettingen, zijn in dit model niet expliciet benoemd), terwijl zich daaronder de oudere rivierafzettingen behorende tot de Formatie van Kreftenheye bevinden (het deel dat boven de Eem Formatie ligt; NUEE). Dat er in deze modellering geen Hollandveen specifiek is benoemd is kan zijn omdat er te weinig daadwerkelijke boringen in de omgeving zijn om dit met enige precisie toe te voegen in het model, maar ook omdat het er simpelweg niet (meer) is vanwege ontginning.

De top van het pleistocene oppervlak (Bijlage 3, figuur 15) ligt tegenwoordig in het bereik van -2 tot 0 m NAP, wat overeenkomt met de verwachting vanuit de digitale appelboring.⁸

Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart van 2025 (Bijlage 3, figuur 16)⁹ is het plangebied niet gekarteerd wegens de ligging in de bebouwde kom, maar gelet op de vormeenheden in de onmiddellijke nabijheid is zeer waarschijnlijk sprake van een beekdalbodem (vormsubgroep R42). De vormsubgroep beekdalbodem beschrijft het laagst gelegen vlakke deel van het dal van een ingesneden beek of kleine rivier. Beekdalbodems kunnen zowel aan weerszijden begrensd worden door fluviaal terrassen die bij het insnijden van de beek zijn ontstaan, als door een dekzand- of glaciaal landschap. Veel beekdalen zijn van oorsprong diepe glaciaal erosiedalen die gedeeltelijk zijn opgevuld met (sneeuw)smeltwater afzettingen. Vanaf het Laat-Pleistoceen is onder invloed van het klimaat en de zeespiegelstijging in, met name beekdalen met een gering verhang, veenvorming op gang gekomen (toevoeging v). Een voorbeeld hiervan is het dal van de Drentsche Aa, waar lokaal de dalvulling bestaat uit een pakket van 7 meter veen.

De beekdalbodem wordt aan weerszijden omsloten door een vlakte van smeltwaterafzettingen (vormsubgroep M12). Het kan ook zijn dat dit de oorspronkelijke vormeenheid is waarbinnen het plangebied zich bevond. Vlakke terreinen, gevormd door afzettingen van het smeltwater van het landijs in het Saalien, treffen we aan de buitenzijde van de Gelderse en Utrechtse stuwwallen aan. Ze zijn door het smeltwater afgezet, dat via laagten in en openingen tussen de stuwwallen naar het niet door het landijs bedekte gebied stroomde.¹⁰

⁷ dinoloket.nl/ondergrondmodellen.

⁸ nationaalgeoregister.nl.

⁹ dinoloket.nl/ondergrondmodellen.

¹⁰ legendageomorfologie.wur.nl.

Het verschil in reliëf in het plan- en onderzoeksgebied is te zien op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).¹¹ Bijlage 3, figuur 17 geeft met name het lager gelegen deel van het beekdal van de Reest ten oosten van de A32 goed weer, waar de beek buiten de stad meandert en de grens markeert tussen de provincies Drenthe en Overijssel. De Leonard Springerlaan en de daar aan gelegen bebouwing, zoals het appartementencomplex 'Uylenborgh' alsmede het plangebied zelf, liggen iets hoger ten opzichte van de directe omgeving. Naar alle waarschijnlijkheid is dit het gevolg van menselijk ingrijpen, en niet van natuurlijk microreliëf. De hoogte van het maaiveld binnen het plangebied varieert tussen circa 0,96-2,40 m NAP: het detail van het AHN laat zien dat de parkeerplaatsen binnen het plangebied herkenbaar en lagergelegen zijn – en dus deels reeds genivelleerd – en dat rondom de 'Uylenborgh' sprake is van enkele antropogene verhogingen.

Bodem

Op de bodemkaart van 2024 (Bijlage 3, figuur 18)¹² is het plangebied wederom niet gekarteerd. Gelet op de bodemtypes in de onmiddellijke nabijheid is ofwel sprake van koopveengronden op zand, beginnend ondieper dan 1,2 m (code hVz) – in het beekdal – ofwel van laarpodzolgronden in lemig fijn zand (code cHn23).

Koopveengronden zijn eerdveengronden met een kleiige moerige eerdlaag die 15-50 cm dik is. De ondergrond bestaat uit zand, dat in dit geval ondieper ligt dan 120 cm. De aan- of afwezigheid van een humuspodzol-B-horizont in dit zand wordt bij deze legenda-eenheid niet nader onderscheiden. De veraarding is eutroof, meestal onder invloed van klei, stalmest of slootbagger, waardoor een kleiig moerige eerdlaag ontstaat.

Laarpodzolgronden in lemig fijn zand zijn humuspodzolgronden zonder ijzerhuidjes en met een matig dikke humushoudende bovengrond. De bovengrond bestaat uit lemig fijn zand. Deze matig dikke bovengrond is meestal ontstaan door ophoging met potstalmest, soms door een zeer geleidelijke opstuiving met enigszins humushoudend materiaal.¹³

Grondwater

De grondwaterstand en de fluctuaties daarin hebben effect op zowel de aantrekkelijkheid van bodems voor bewoning/gebruik, alsook op de conservering van archeologische resten in die bodems. De grondwaterstand wordt in twee uitersten ten opzichte van maaiveld gemeten: de Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) en Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG). Boven de GHG blijven onverbrande organische resten, zoals begraven botmateriaal, hout, leer of textiel, in het zandgebied meestal niet tot nauwelijks bewaard – uitzonderingen zijn in waterputten en onderin diep ingegraven sporen. Boven de GHG reesteren vrijwel alleen verbrande organische resten (bijvoorbeeld crematieresten en houtskool) en anorganische resten, zoals aardewerk en vuur-/natuursteen (in het rivierengebied gaat deze redenering echter minder goed tot niet op, afhankelijk van de situatie ter plaatse). Binnen de bebouwde kom is meestal sprake van een niet-gekarteerde grondwatertrap, wegens de fluctuaties hierin ten gevolge van menselijk handelen.

Op de grondwaterspiegeldieptekaart van 2025 is het plangebied niet gekarteerd. In de onmiddellijke nabijheid bevinden zich twee grondwatertrappen: ter plaatse van het Reestdal is sprake van IIa (GHG

¹¹ pdok.nl.

¹² dinoloket.nl/ondergrondmodellen.

¹³ De Bakker, 1966; legenda-bodemkaart.bodemdata.nl.

<25 cm -Mv, GLG 50-80 cm -Mv), aan weerszijden daarvan betreft het IIIb (GHG 25-40 cm -Mv, GLG 80-120 cm -Mv).¹⁴ Dit geeft aan dat sprake is van natte tot drassige gronden.

Conclusie landschappelijke informatie

Op basis van de informatie die in dit hoofdstuk is verzameld is duidelijk geworden dat het plangebied is een regio ligt die in de loop van de prehistorie is verdrongen onder invloed van een stijgende zeespiegel – en dus grondwaterniveau. Daarbij is een dik pakket veen afgezet, dat later weer grotendeels is ontgonnen. De vraag of er nog veen aanwezig is binnen het plangebied is op basis van enkel bureauonderzoek niet afdoende te beantwoorden. De ligging van het plangebied binnen het beekdal van de Reest wijst op natte tot drassige omstandigheden die zich niet zozeer leenden voor bewoning in het verleden, als wel voor activiteiten zoals visserij en (rituele) deposities.

¹⁴ dinoloket.nl/ondergrondmodellen.

Archeologische informatie

Inleiding archeologische informatie

De archeologische verwachting van een plangebied wordt naast het landschap mede bepaald door de daadwerkelijk vastgestelde bewoningsgeschiedenis. Eerder uitgevoerde archeologische onderzoeken, terreinen van archeologische waarde (monumenten) en archeologische vondstmeldingen in de omgeving kunnen de verwachting nader specificeren en soms zelfs informatie verschaffen over de mogelijke diepteligging en conserveringsgraad van archeologische resten in het plangebied.

Periode	Deel-/subperiode	Afkorting	Alternatieve periode	Van	Tot
Nieuwe Tijd	Nieuwe Tijd C	NTC	Late Nieuwe Tijd	1850 na Chr.	heden
	Nieuwe Tijd B	NTB	Midden-Nieuwe Tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Nieuwe Tijd A	NTA	Vroege Nieuwe Tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late Middeleeuwen B	LMEB	Late Middeleeuwen	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late Middeleeuwen A	LMEA	Volle Middeleeuwen	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege Middeleeuwen D	VMED	Ottonse Tijd	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege Middeleeuwen C	VMEC	Karolingische Tijd	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege Middeleeuwen B	VMEB	Merovingische Tijd	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege Middeleeuwen A	VMEA	Merovingische Tijd	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse Tijd B	ROMLB		350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse Tijd A	ROMLA		270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse Tijd B	ROMMB		150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse Tijd A	ROMMA		70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse Tijd B	ROMVB		25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse Tijd A	ROMVA		12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late IJzertijd	IJZL		250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	IJZM		500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege IJzertijd	IJZV		800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late Bronstijd	BRONSL		1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	BRONSMB		1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	BRONSMA		1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege Bronstijd	BRONSV		2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	NEOLB		2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	NEOLA		2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	NEOMB		3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	NEOMA		4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	NEOVb		4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	NEOVA		5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	MESOL		6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	MESOM		7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	MESOV		8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	PALEOLB		18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	PALEOLA		35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	PALEOM		300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	PALEOV		-	300.000 BP

Tabel 3: Indeling archeologische periodes in Nederland (bron: Archeologisch Basis Register).

Archeologische verwachting op provinciaal niveau

Het plangebied ligt kent blijkens de Omgevingsvisie Drenthe 2022 een provinciaal belang, in dit geval gericht op het beekdal van de Reest.¹⁵

Archeologische verwachting op gemeentelijk niveau

Het plangebied ligt op de archeologische landschaps- en verwachtingenkaart van de gemeente Meppel (Bijlage 4, figuur 19) in een zone met een hoge verwachting in relatie tot een beekdal met veen, d.w.z. van de Reest.¹⁶

Archeologische monumenten

Binnen het onderzoeksgebied staan in ARCHIS3 geen archeologische monumenten geregistreerd (Bijlage 4, figuur 20).

Archeologische vondstmeldingen

Binnen het onderzoeksgebied staan in ARCHIS3 geen archeologische vondstmeldingen (vondsten gedaan buiten formele onderzoeksmeldingen, uitgezonderd ouder onderzoek dat met terugwerkende kracht is aangemeld) geregistreerd (Bijlage 4, figuur 20).

Archeologische onderzoeksmeldingen

Binnen het onderzoeksgebied staan in ARCHIS3 negen onderzoeksmeldingen geregistreerd (Bijlage 4, figuur 20).

ZaakID	Toponiem	Verwerving	Jaar
2272100100	Ezingeweg	archeologisch: bureauonderzoek	2010
2383258100	Locatie Reeststouw	archeologisch: bureauonderzoek	2012
2401288100	Catharinastraat e.o.	archeologisch: bureauonderzoek	2013
2479154100	Marten Ottenlaan	archeologisch: bureauonderzoek	2015
4008936100	De Werkhorst 30	archeologisch: bureauonderzoek	2016
4761612100	Randweg 1	archeologisch: bureauonderzoek	2020
4893002100	Kabeltracé Zonnepark	archeologisch: boring	2020
5853469001	Werkhorst 26	archeologisch: bureauonderzoek	2025
5853477001	Werkhorst 26	archeologisch: boring	2025

Tabel 4: Onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied.

¹⁵ provincie.drenthe.nl.

¹⁶ Van Popta, 2023.

Binnen een straal van 500 m zijn relatief weinig archeologische onderzoeken uitgevoerd die inzicht geven in de bodem nabij het plangebied, of in te verwachten archeologische complexen. Zeven van de onderzoeksmeldingen betreffen enkel bureauonderzoeken, en deze dragen helaas niet verder bij aan het specificeren van de archeologische verwachting binnen het plangebied. Van de twee booronderzoeken is degene die is uitgevoerd aan de Werkhorst 26 het meest relevant, gezien de ligging nabij de Reest. Van dit booronderzoek is nog geen rapportage, omdat het recent is uitgevoerd, maar wel een aantal eerste bevindingen in ARCHIS:

"In het overgrote deel van het plangebied is sprake van een verstoord pakket van ongeveer 100 tot 210 cm dik. In twee boringen, waarvan één ter hoogte van het gedempte balkengat, is het verstoorde pakket 310 tot 340 cm dik. Daaronder ligt in de meeste boringen dekzand (C-horizont). In één boring in het noorden is nog een intact veenpakket van ongeveer 120 cm dik aanwezig. Dit veenpakket ligt onder een opgebracht pakket van 130 cm dik."

Werkhorst 26 ligt hemelsbreed circa 200 m ten westen van het plangebied. Op basis van bovenstaande kan gesteld worden dat het veenpakket in de bodem van het onderzoeksgebied op plaatsen in elk geval nog meer dan een meter dik is.

Conclusie archeologische informatie

Op basis van de in dit hoofdstuk verzamelde gegevens kan worden gesteld dat het plangebied voor wat betreft archeologische bekende waarden (en de koppeling daarvan met het verleden landschap) nog redelijk *terra incognita* is. Dit is met name het resultaat van de weinige veldonderzoeken, met twee booronderzoeken binnen een halve kilometer afstand en geen enkel gravend onderzoek.

Cultuurhistorische informatie

Inleiding cultuurhistorische informatie

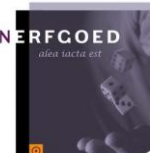
De cultuurhistorische ontwikkeling in de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd kan van grote invloed zijn op het specificeren van de archeologische verwachting in het plangebied. Niet alleen gaat het om dynamische archeologische perioden, maar bebouwing en landschapsingrepen zoals ontginningen en ruilverkavelingen kunnen voor (soms grootschalige) bodemverstoringen hebben gezorgd. Hierdoor kan de verwachting op archeologische waarden uit eerdere perioden dan de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd mogelijk lager worden. Echter, er werd vanaf de Middeleeuwen ook veelvuldig gebouwd en vele cultuurhistorische relictten zijn met bewoning en activiteit in de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd in verband te brengen, waardoor de archeologische verwachting voor deze specifieke periode juist hoger kan worden.

Beknopte lokale en regionale geschiedenis

Op de plaats waar nu Meppel ligt, kwamen en komen enkele (veen)riviertjes samen vanaf het Drents Plateau, het hoger gelegen hart van de provincie. Ze stroomden verder in de richting van de IJsselmonding, later Zuiderzee, tegenwoordig het Ketelmeer. De oudst bekende naam voor de benedenloop van deze riviertjes is 'Sethe', tegenwoordig gekanaliseerd tot Meppelerdiep. Door de lage ligging van het gebied was het erg nat en niet echt geschikt voor bewoning. Bodemvondsten uit tijden vóór het jaar 1000 zijn dan ook nauwelijks bekend. Uit de Oude en Midden-Steentijd zouden nog sporen van jagers-verzamelaars in het gebied te verwachten zijn. Daarnaast kun je in dit soort (voormalige) natte gebieden sporen en vondsten aantreffen van voordren (doorwaadbare plaatsen), offers en visfinken. Zo zijn in de negentiende eeuw uit de fossiele loop van de Hasselter Aa, ten zuiden van Nijeveen en Kolderveen, drie boomstamkano's uit de late prehistorie tevoorschijn gekomen.

Het gebied rond het tegenwoordige Meppel werd op den duur vanuit Kolderveen en vanuit de richting van Ruinerwold verveend. Langs de Reest bevinden zich zandkopjes die soms net even boven de omgeving uitsteken. Omdat ze net hoog genoeg lagen om (meestal) droge voeten te houden, ontstonden hier kleine boerderijtjes. Evesingehuis (hospice Ezinge), Anekingehuis (hoek Kruisstraat en Hoofdstraat) en Woltingehuis (Oude Kerk en Groenmarkt), Dincstadinchus (boederij Dingstede in de Oeverlanden aan het Meppelerdiep) en in Nijeveen Severdingehuis (locatie onduidelijk), zijn het meest bekend. Rondom en tussen de erven Anekingehuis en Woltingehuis ontstond de uiteindelijke bewoning.

Van Meppel is een eerste bronvermelding bekend uit het jaar 1141. Van origine een esdorp, ontwikkelde Meppel zich door haar ligging aan – voor grotere en kleinere binnenschepen – bevaarbare waterwegen tot een regionaal handelscentrum. De stad kende daardoor een overslagfunctie voor de handel in o.a. rogge, turf, hout, hop en wollen en linnen stoffen tussen Drenthe en de rest van Nederland (Zwolle, Utrecht). Uit geschreven bronnen weten we dat vanaf 1460 in de stad twee jaarmarkten plaats vonden; vanaf 1487 kwam daar ook nog een weekmarkt bij op de woensdag. Aan het eind van de 15e eeuw kende Meppel een bevolking die qua samenstelling niet onder deed voor andere steden in de Lage Landen. Zij bestond uit boeren, middenstanders, schippers, scheepsbouwers, wevers, goudsmiden, meubel- en schoenmakers en kooplieden. Al deze bewoners en gebruikers van de stad hebben door de eeuwen heen vele sporen en voorwerpen achtergelaten in de bodem van de stad. Vanaf het begin van de 16e eeuw bestonden er ook gilden.

In de 17^e eeuw was Meppel de belangrijkste marktplaats van Drenthe en voorzag als centrum van handel en nijverheid in de behoeften van de hele streek. Hoewel de plaats een stedelijke sfeer en dynamiek kende, waaraan ook zeker kasteel De Kinckhorst tot de 17^e-18^e eeuw haar bijdrage zal hebben geleverd, werd Meppel pas in 1815 echte stadsrechten verleend. Het kasteelterrein van het volledig verdwenen vroeg-16^e-eeuwse kasteel De Kinckhorst moet gezocht worden ter plekke van de Prins Hendrikkade. In de afgelopen jaren zijn ten gevolge van bouw- en saneringsactiviteiten delen van het kasteelgebouw, de muurtoren, de omgrachting en wallen en de bijgebouwen, waaronder de Kinckhorster molen opgegraven. Hierdoor weten we nu meer over het kasteel dan voorheen. De resultaten van het archeologisch onderzoek in de historische kern van Meppel, zijn bouwstenen voor een beter begrip van de middeleeuwse en jongere geschiedenis van Drenthe, de stadsontwikkeling en de relatie tussen platteland en stad door de tijd heen.¹⁷

Historisch kaartmateriaal

De ontwikkeling van een plan- en onderzoeksgebied is te volgen op historisch kaartmateriaal, zoals kadastrale minuutplannen en topografische (militaire) kaarten, maar soms ook oudere bronnen, zeker daar waar het om historische stadskernen gaat.

Uit het begin van de 19^e eeuw (1811-1832) hebben we de kadastrale verzamelplannen, alsook de meer gedetailleerde minuutplannen en hun bijbehorende Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT), die een gedetailleerd beeld van bebouwing en eigendomssituatie van percelen geeft. Op het minuutplan Meppel, Drenthe, sectie C, blad 01 (MIN03015C01) staat het plangebied weergegeven (Bijlage 5, figuur 21). De betreffende percelen 65-68 waren in gebruik als hooiland, passend voor vochtige gronden langs de Reest. De drie percelen maakten deel uit van een groter complex aan langgerekte hooilanden.

In de decennia die volgen ontwikkelde de omgeving van het plangebied zich tot de tweede helft van de 20^e eeuw geleidelijk. Op het kaartbeeld van 1850 is het complex hooilanden waar het plangebied deel van uitmaakte nog duidelijk te zien, maar rond 1900 hebben zich hierbinnen enkele herverkavelingen voltrokken en is er nog maar sprake van een paar van de oorspronkelijke langgerekte percelen. Daarnaast is de spoorlijn aangelegd, wat eveneens ten koste van de oorspronkelijke verkaveling van dit buitengebied is gegaan. Het kaartbeeld van 1950 toont de uitbreiding van de stad Meppel richting het zuiden, en richting het plangebied. Meest opvallend is de omgevingsaanleg van het nog bestaande Wilhelminapark. Dit park dateert reeds van 1919. Een groep prominente Meppelers kwam rond 1905 met het initiatief de grond tussen de Reest en de Stationsweg vanaf de Werkhorstbrug tot het spoor op te hogen en geschikt te maken voor een luxe park waar gewoond en gewandeld kon worden. In vele steden verrezen destijds villaparken in de omgeving van het station. Tuinarchitect Leonard Springer ontwierp het park, op basis van een eerder ontwerp van de lokale architect en aannemer Marten Otten.¹⁸ Op het kaartbeeld van 2000 is te zien hoe Meppel sterk is gegroeid in de tweede helft van de 20^e eeuw, met name qua bebouwing maar ook qua industrie- en sportterreinen. Het appartementencomplex 'Uylenborgh' naast het plangebied dateert uit 1985. Het plangebied is tot nu toe onbebouwd gebleven, gelet op de voornoemde kaarten, wat deels te maken zal hebben met de ligging naast het Wilhelminapark en aan de Reest (Bijlage 5, figuren 22-26).

Wat betreft de oorlogsgeschiedenis kunnen in en rond het plangebied resten worden verwacht van kleinere objecten en structuren zoals crashlocaties, veldgraven en onderduikhollen. Deze verwachting

¹⁷ 100jaarwilhelminapark.nl.

¹⁸ ikme.nl; vergeltungswaffen.nl.

geldt voor heel Nederland, daar waar geen sprake is van bijzondere locaties. Het plangebied valt net buiten de *Frieslandriegel*, een Duitse linie uit WO2, aangelegd om een geallieerde invasie uit het noordwesten (d.w.z. het waddengebied) te stuiten. Deze linie sloot aan op de *IJsselstellung* in het zuiden. Er zijn geen inslaglocaties van V1- of V2-raketten bekend in of direct nabij het plangebied.¹⁹

Conclusie cultuurhistorische informatie

Uit de lokale/regionale geschiedenis en het geraadpleegde historische kaartmateriaal blijkt dat het plangebied in elk geval vanaf de eerste helft van de 19^e eeuw deel uitmaakte van de hooilanden buiten de groeiende kern van Meppel, totdat de stad na de Tweede Wereldoorlog sterk groeide en de hooilanden verdwenen ten gunste van buitenwijken en het Wilhelminapark. Naar verwachting is het plangebied in de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd onbebouwd gebleven.

¹⁹ ikme.nl; vergeltungswaffen.nl.

Verwachtingsmodel, conclusie en advies

Verwachtingsmodel

Uit het bureauonderzoek blijkt dat voor het aantreffen van archeologische resten in het plangebied een hoge verwachting geldt voor de periode Laat-Paleolithicum – Midden-Neolithicum, en een middelhoge verwachting voor de periode Laat-Neolithicum – Nieuwe Tijd. Deze verwachting is gebaseerd op de bewonings- en gebruiks(on)mogelijkheden die het landschap in verschillende perioden bood, alsook de bekende archeologische en historische gegevens.

Stratigrafische positie en prospectiekenmerken

Op basis van beschouwde gegevens over de landschapsgenese wordt verwacht dat de bodemopbouw in het plangebied bestaat uit holocene afzettingen behorende tot het beekdal van de Reest, waaronder mogelijk een pakket veen, op beekafzettingen en/of smeltwaterafzettingen behorende tot de Formatie van Bortel, op oudere pleistocene rivierafzettingen van de Formatie van Kreftenheye. Het veen is vanaf de Middeleeuwen in de omgeving ontgonnen, maar restanten kunnen zeker nog aanwezig zijn binnen het plangebied. Het primaire archeologische niveau wordt gevormd door de top van het jongste pleistocene niveau, wat zich gelet op de modellering van de ondergrond wellicht 400 cm -Mv beneden het maaiveld bevindt. Het secundaire niveau wordt gevormd door een eventuele resterende veenlaag daarboven: indien de top hiervan zowel intact alsook veraard is, kan deze lang genoeg droog zijn geweest om (tijdelijk) belopen te worden in het verleden.

Archeologische indicatoren en complextypen

In het plangebied worden met name resten van land- en watergebruik verwacht, al kan de aanwezigheid van (tijdelijke) nederzettingen en/of begravingen niet worden uitgesloten. Nederzettingen uit het Paleolithicum en Mesolithicum manifesteren zich voornamelijk als vondstconcentraties en -strooiingen van vuursteen. Vanaf het Neolithicum kunnen daarbij ook grondsporen en concentraties aardewerk worden aangetroffen. Nederzettingen uit de Bronstijd – Romeinse Tijd kenmerken zich veelal door sporen en concentraties aardewerk, alhoewel ook nog in latere periodes vuursteen werd gebruikt. Grondsporen van (uit hout of steen opgetrokken) bebouwing alsmede erfgerelateerde structuren (bijv. waterputten) uit de Middeleeuwen en/of Nieuwe Tijd, worden niet verwacht. Uit alle perioden kunnen losse vondsten of sporen worden aangetroffen, die verband houden met tijdelijk landgebruik of eenmalige activiteiten. Sporen van tijdelijk landgebruik kunnen in de vorm van o.a. kuilen, paalgaten, en greppels (bijv. ten behoeve van percelering en ontginning) worden aangetroffen. Specifiek m.b.t. het beekdal van de Reest kan sprake zijn van losse vondsten (*mobilia*), die verband houden met activiteiten zoals jacht en visserij (fuike, pijlpunten, etc.), maar ook (rituele) deposities van allerlei voorwerpen.

Beperkingen

Sporen van kortstondige bewoning kenmerken zich eerder door (kleinschalige) grondsporen dan door de aanwezigheid van vondstmateriaal. Derhalve kan over de aanwezigheid van dergelijke complexen enkel een verwachting worden uitgesproken op basis van inzicht in de opbouw en de mate van intactheid van de bodem, wat niet met enkel bureauonderzoek kan worden vastgesteld.

De samenvatting van het verwachtingsmodel is aldus:

Datering	Laat-Paleolithicum – Midden-Neolithicum (hoge verwachting) Laat-Neolithicum – Nieuwe Tijd (middelhoge verwachting)
Complextype	Nederzetting, begraving, land- en watergebruik i.v.m. incidentele of tijdelijke activiteiten van het beekdal
Omvang	<50 m ² (zeer kleine Steentijdsites) tot 500-2000 m ² (huisplaatsen)
Diepteligging	Vanaf maaiveld (holocene afzettingen), dan wel circa 400 cm -Mv (pleistocene afzettingen)
Gaafheid en conservering	Sterk afhankelijk van impact van eventuele grondbewerkingen in het verleden, daar waar het de holocene afzettingen betreft
Locatie	Gehele plangebied, maar met name dicht bij de Reest (zuidelijk deel plangebied)
Uiterlijke kenmerken	Sporenvlak, archeologische laag, vondstmateriaal (strooiingen en/of concentraties, losse vondsten)
Mogelijke verstoringen	Mogelijke (oppervlakkige) grondbewerkingen t.b.v. gebruik als parkeerplaats

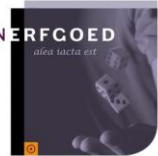
Tabel 5: Samenvatting verwachtingsmodel voor het plangebied.

Confrontatie verwachtingsmodel met geplande bodemingrepen

Naar verwachting zullen met de geplande ontwikkeling binnen het plangebied bodemingrepen gemoeid gaan die minimaal tot 80 cm -Mv en maximaal tot circa 300 cm -Mv zullen reiken. Op basis van dit bureauonderzoek kan niet onomstotelijk worden geconcludeerd of daarbij verstoring zal plaatsvinden van potentieel archeologisch relevante niveaus, dan wel of deze intact zijn (gelet op mogelijke verspoeling, aftopping of andere bodemverstoring). Er is echter sprake van een ten dele hoge archeologische verwachting, met name gerelateerd aan het beekdal van de Reest en de aantrekkingskracht daarvan op mensen in de vroege prehistorie tot aan de verdrinking van het landschap vanaf het Laat-Neolithicum. Het is dan ook mogelijk dat de voorgenomen bodemingrepen eventueel aanwezige archeologische resten kunnen verstoren, indien deze binnen bodemtrajecten plaatsvinden die relevant en intact zijn.

Conclusie en advies

Uit het bureauonderzoek blijkt dat voor het aantreffen van archeologische resten in het plangebied een hoge verwachting geldt voor de periode Laat-Paleolithicum – Midden-Neolithicum, en een middelhoge verwachting voor de periode Laat-Neolithicum – Nieuwe Tijd. Hoewel er altijd een kans bestaat dat (sommige) relevante archeologische lagen (ten dele) niet meer aanwezig zijn, of (ten dele) niet worden bedreigd door toekomstige ontgravingen, is de bodemopbouw op basis van bureauonderzoek alleen niet vast te stellen. Hetzelfde geldt voor de aard en mate van eventuele bodemverstoringen. Op basis van dit bureauonderzoek adviseert Rubicon Erfgoed dan ook om de archeologische verwachting uit dit

bureauonderzoek in het veld te toetsen, door de opbouw, aard en mate van intactheid van de bodem vast te stellen middels een verkennend booronderzoek.

Naast het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting dient het verkennend booronderzoek ook waar mogelijk (extra) informatie te verschaffen over bekende en of verwachte archeologische waarden in het plangebied, betreffende de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek. Daarnaast heeft de verkennende fase als doel om inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap die van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Doel daarbij het uitsluiten van kansarme zones en het selecteren van kansrijke zones voor volgende vormen van onderzoek, indien aanwezig. Daarnaast is het in een vroeg stadium middels boringen verkrijgen van gedetailleerde informatie over de bodem en diens archeologische relevantie zeer gewenst voor de onderbouwing van een eventueel gravend vervolgonderzoek (ook in relatie tot het daarvoor benodigde Programma van Eisen). Tevens kan deze informatie mogelijkheden bieden voor eventuele planaanpassing of archeologisch duurzaam bouwen, om zo behoud *in situ* mogelijk te maken.

Geadviseerd wordt in het gehele plangebied verkennende boringen te zetten tot 50 cm in de natuurlijke C-horizont, teneinde vast te stellen of de bodem tot minimaal die diepte intact, dan wel verstoord is, alsook of deze archeologisch relevante niveaus bevat. Dit met een boordichtheid van minstens 6 boringen per hectare, wat met een oppervlakte van circa 2192 m² en gelet op de vorm van het plangebied neerkomt op minimaal 6 boringen. De uitvoerder van de boringen wordt aangeraden om zowel een KLIC-melding te doen alsook navraag te doen bij de initiatiefnemer, om een zo recent en duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de toestand van de ondergrond wat betreft eventuele kabels en leidingen.

Zie Bijlage 6 (figuur 26) voor de advieskaart in deze.

Bovenstaande betreft een onafhankelijk tot stand gekomen advies, op basis van bekende informatie en de kwaliteitsnormen van de beroepsgroep archeologie. Naar aanleiding van dit advies zal de bevoegde overheid (de gemeente Meppel) een eigen besluit nemen. In dat besluit kan en mag de bevoegde overheid beredeneerd afwijken van het advies. Mocht het plangebied in dat besluit worden vrijgegeven door de bevoegde overheid en er worden onverhoopt toch archeologische waarden aangetroffen tijdens de geplande graafwerkzaamheden, dan geldt op basis van de Erfgoedwet de plicht deze zogenaamde toevalsvondsten te melden bij het Rijk. Uit praktische overweging is het aan te bevelen deze melding te doen bij de bevoegde overheid, de gemeente Meppel.

Aan bovenstaand advies kunnen, behoudens opzet of grove nalatigheid onzerzijds, geen rechten worden ontleend, noch eventuele schade die daaruit kan voortvloeien, worden geclaimd.

Selectiebesluit bevoegde overheid

D.d. 13-02-2026 heeft regio-archeoloog O. Satijn van Het Oversticht de gemeente Meppel geadviseerd het advies in dit bureauonderzoek tot uitvoering van een verkennend booronderzoek over te nemen. Het bureauonderzoek kon definitief worden gemaakt, er waren geen opmerkingen te verwerken.

Bronnen

Documenten

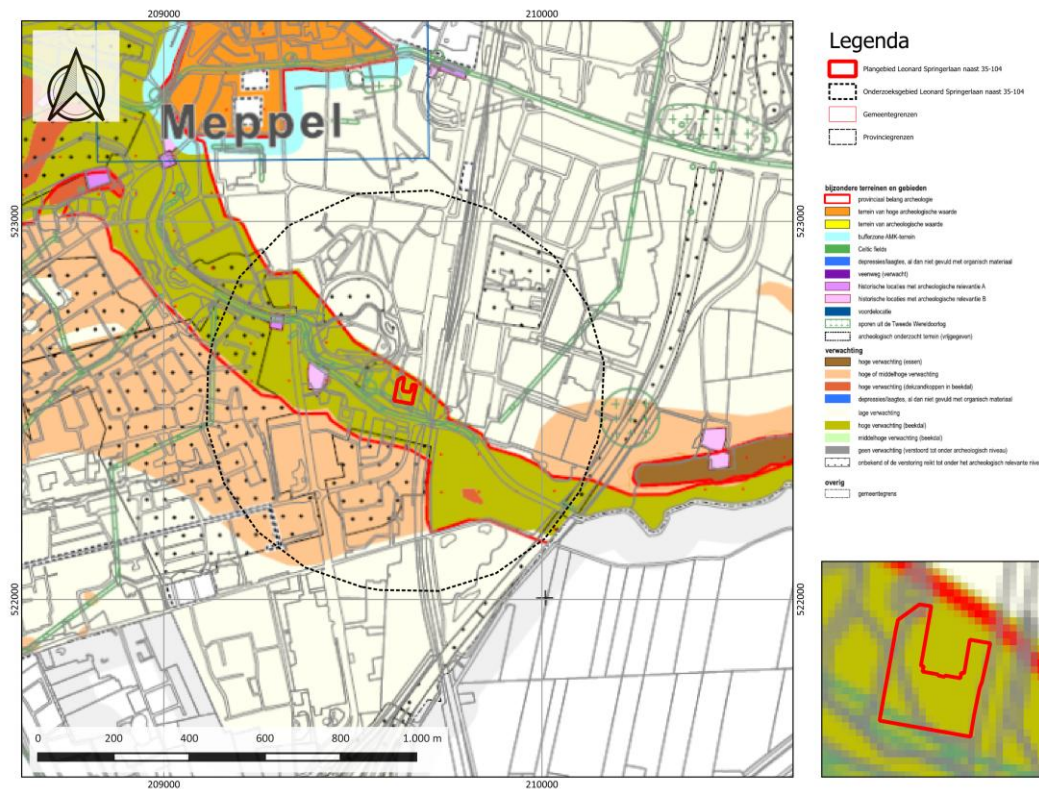
- Bakker, H. de, 1966. *De subgroepen van het systeem voor bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade.
- Bakker, H. de en J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*. Wageningen.
- Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Houten.
- Popta, Y.T. van, 2023. *Actualisatie van de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Meppel*. RAAP-Rapport 6367. Weesp.
- Stouthamer, E., K.M. Cohen & W.Z. Hoek, 2015. *De vorming van het land. Geologie en geomorfologie*. Zevende geheel herziene druk. Utrecht.
- Vos, P., J. Bazelmans, M. van der Meulen & H. Weerts, 2018. *Atlas van Nederland in het Holoceen*. 10^e druk. Amsterdam.
- Zijverden, W. van & J. de Moor, 2014. *Het groot profielenboek. Fysische geografie voor archeologen*. Leiden.

Overig

- archieven.nl
- archis.cultureelerfgoed.nl
- ahn.arcgisonline.nl
- bagviewer.kadaster.nl
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- bodemloket.nl
- dinoloket.nl
- ikme.nl
- iplo.nl
- legenda-bodemkaart.bodemdata.nl
- legendageomorfologie.wur.nl
- lokaleregelgeving.overheid.nl
- omgevingswet.overheid.nl
- pdok.nl
- planviewer.nl
- provincie.drenthe.nl
- ruimtelijkeplannen.nl
- sikb.nl
- vergeltungswaffen.nl
- zoeken.cultureelerfgoed.nl

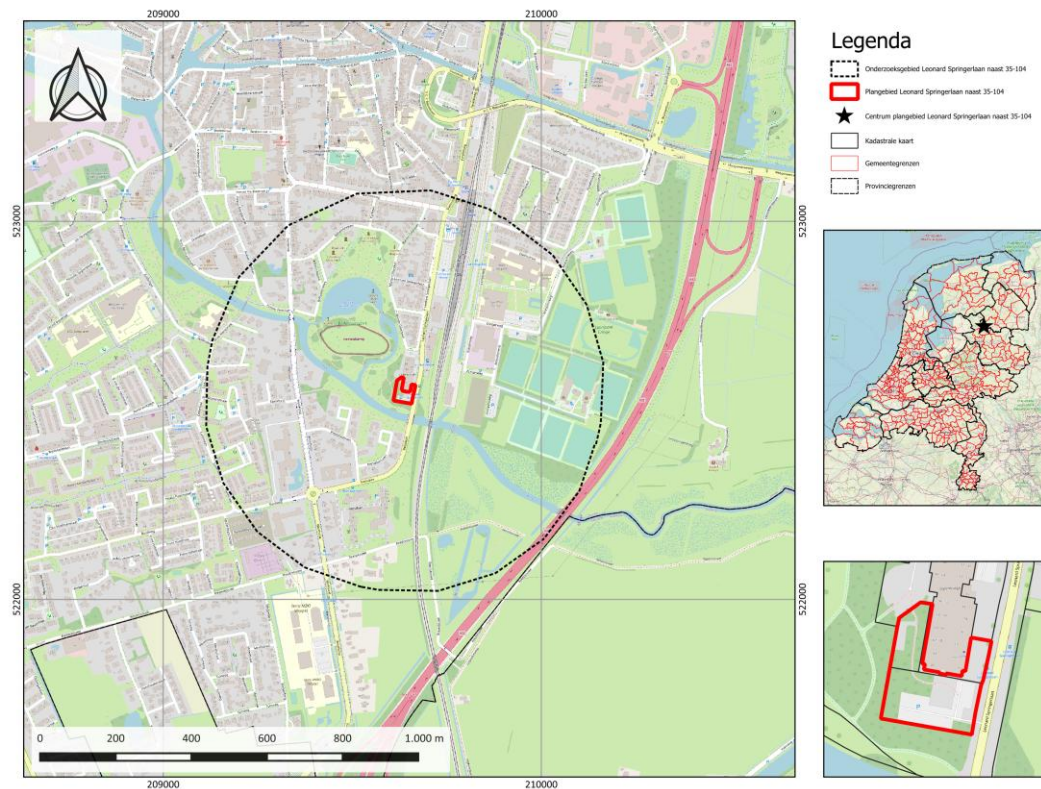
Bijlage 1 – Inleiding

Figuur 1: Het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Meppel.

Bijlage 2 – Locatie en planvorming

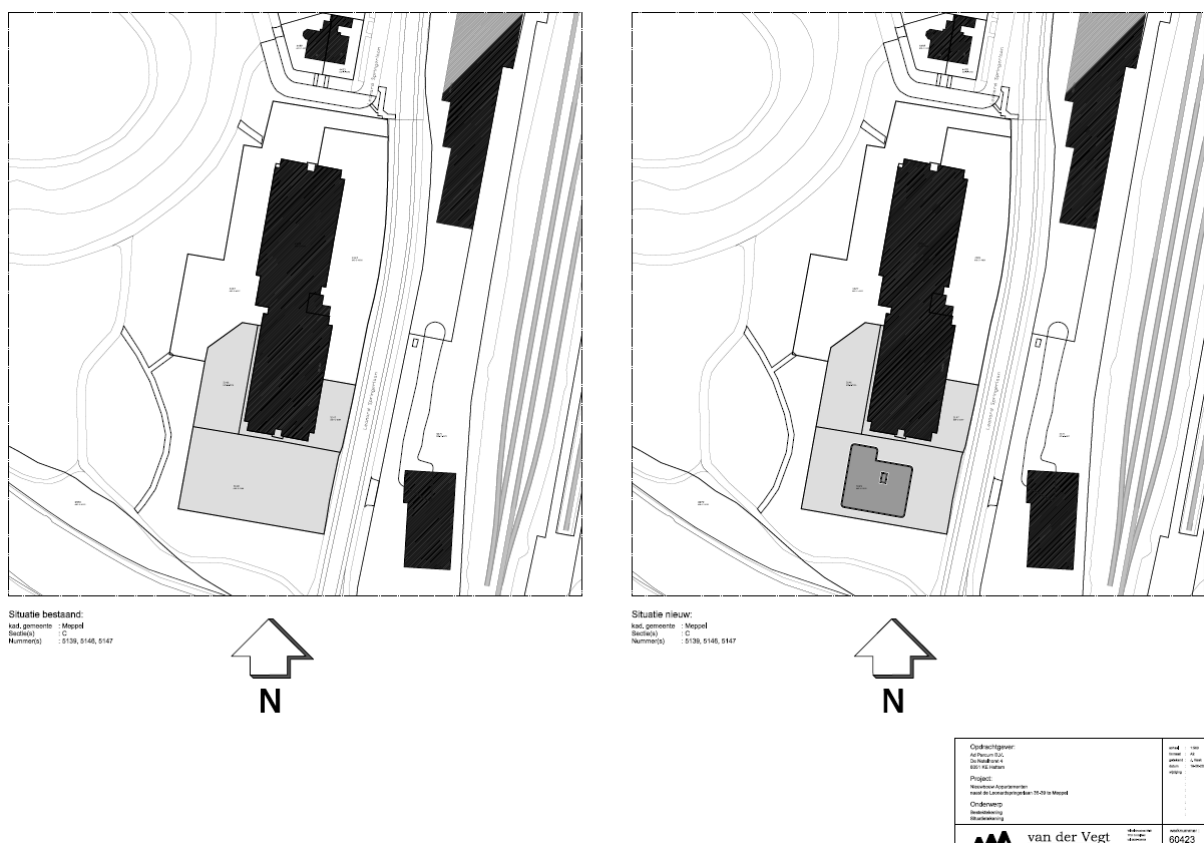
Figuur 2: Topografische kaart van het plangebied.

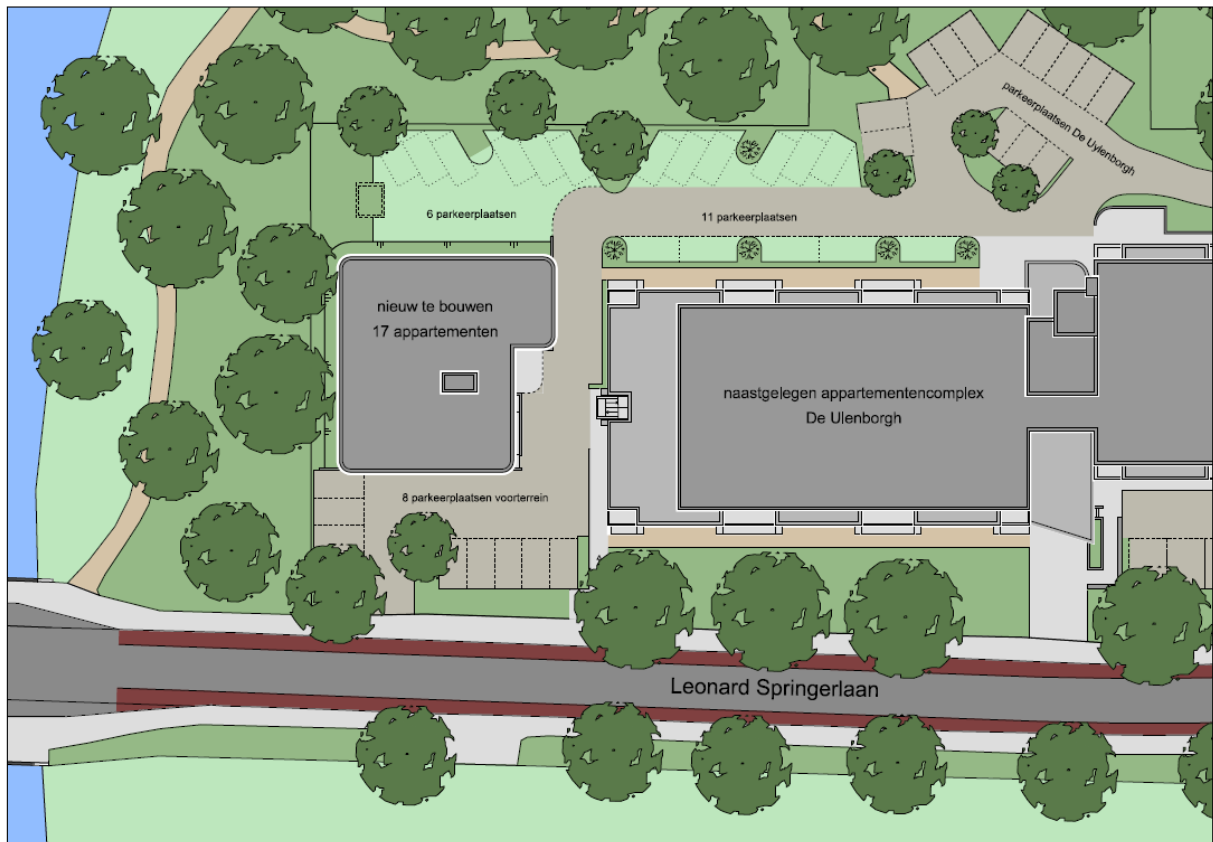
Figuur 3: Luchtfoto (2023) van het plangebied.

Figuur 4: Google Streetview van het plangebied (2025), genomen vanaf de Leonard Springerlaan, kijkend naar het noordwesten.

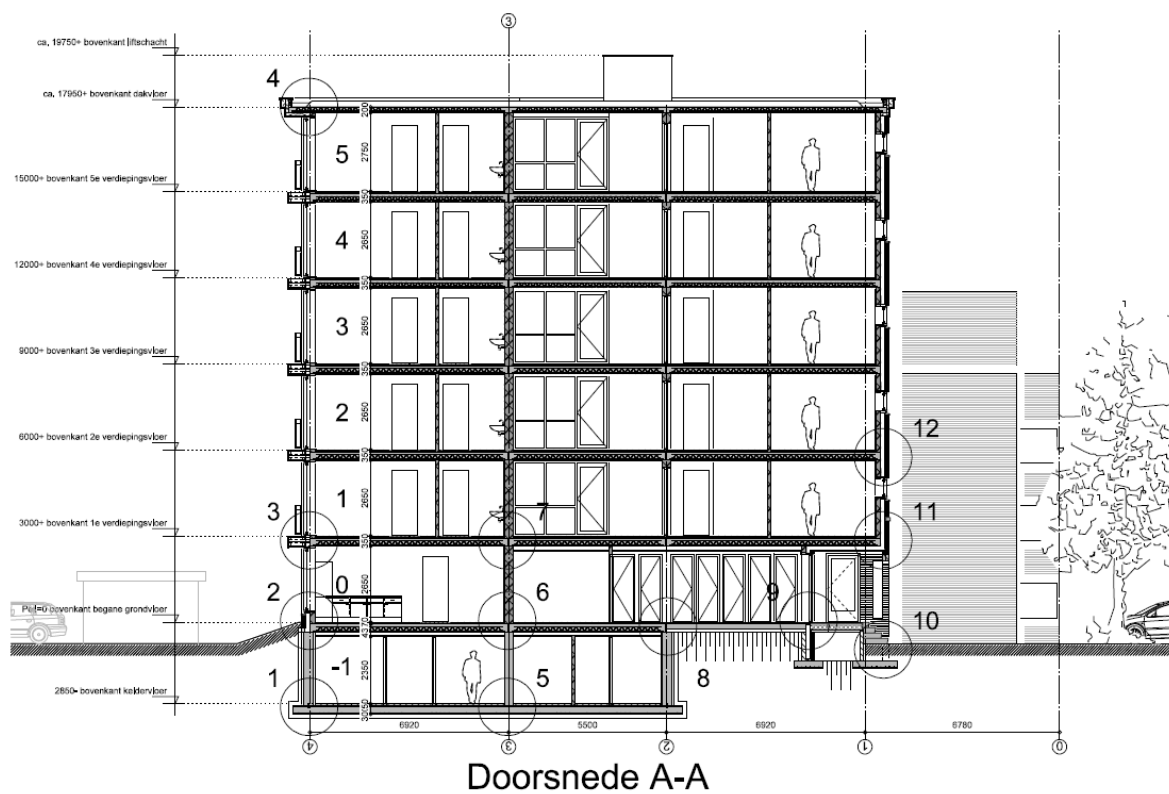

Figuur 5: Huidige (links) en toekomstige (rechts) situatie van het plangebied (bron: opdrachtgever).

Figuur 6: Ontwerptekening van de toekomstige situatie in het plangebied (bron: opdrachtgever).

Figuur 9: Doorsnede van de nieuwbouw (bron: opdrachtgever).

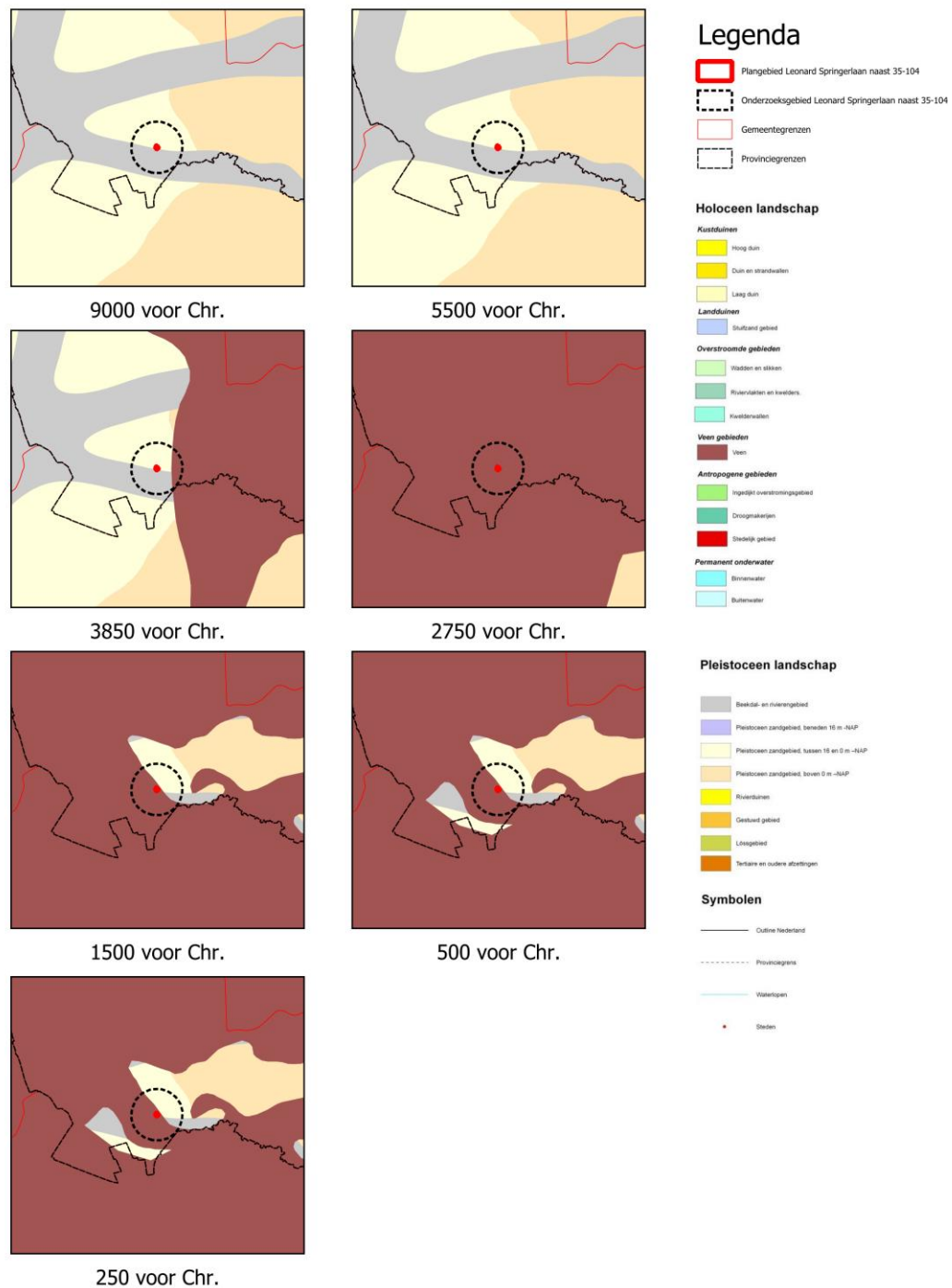
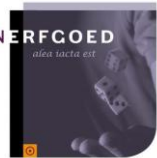
Figuur 10: Impressie van de nieuwbouw (1./) (bron: opdrachtgever).

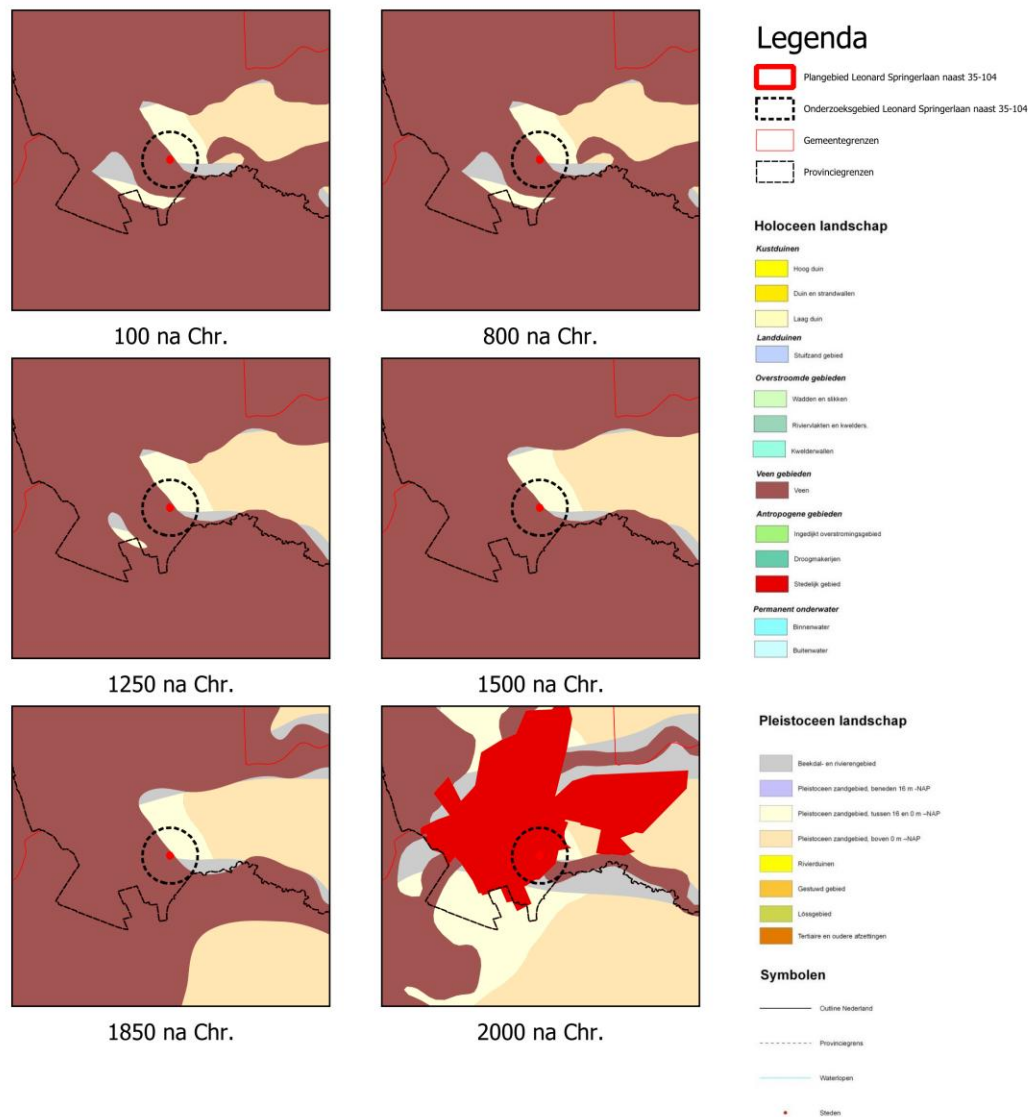
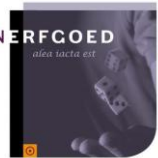
Figuur 11: Impressie van de nieuwbouw (2/2) (bron: opdrachtgever).

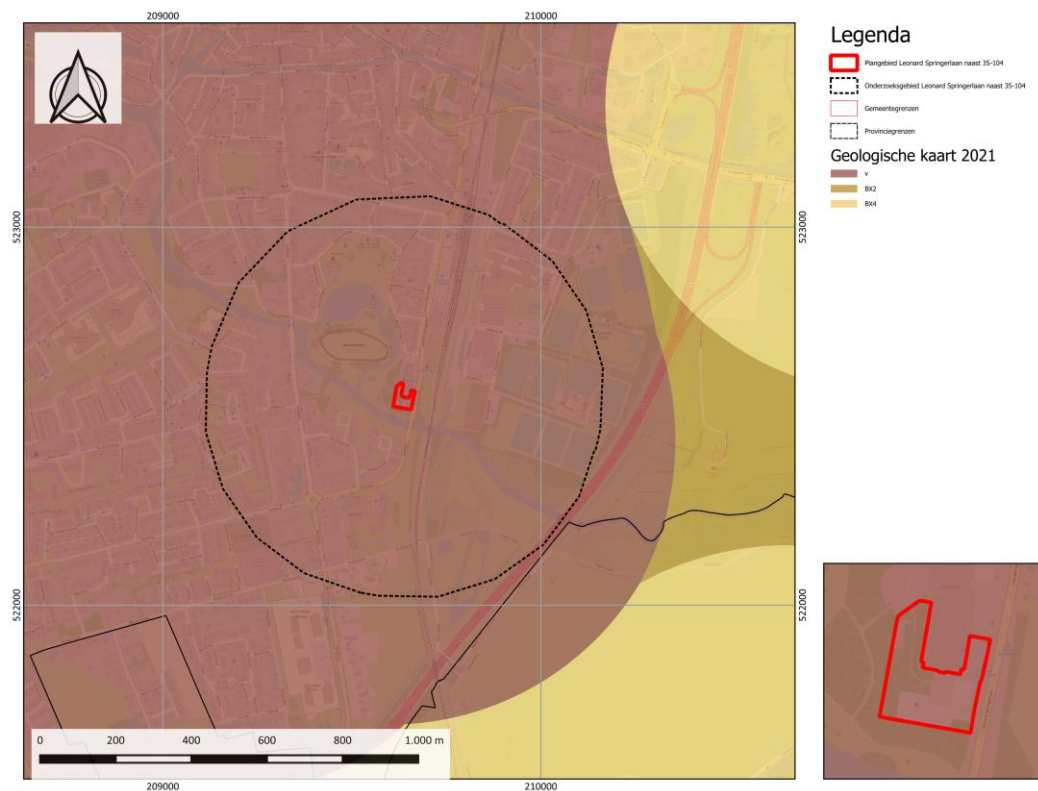
Bijlage 3 – Landschappelijke informatie

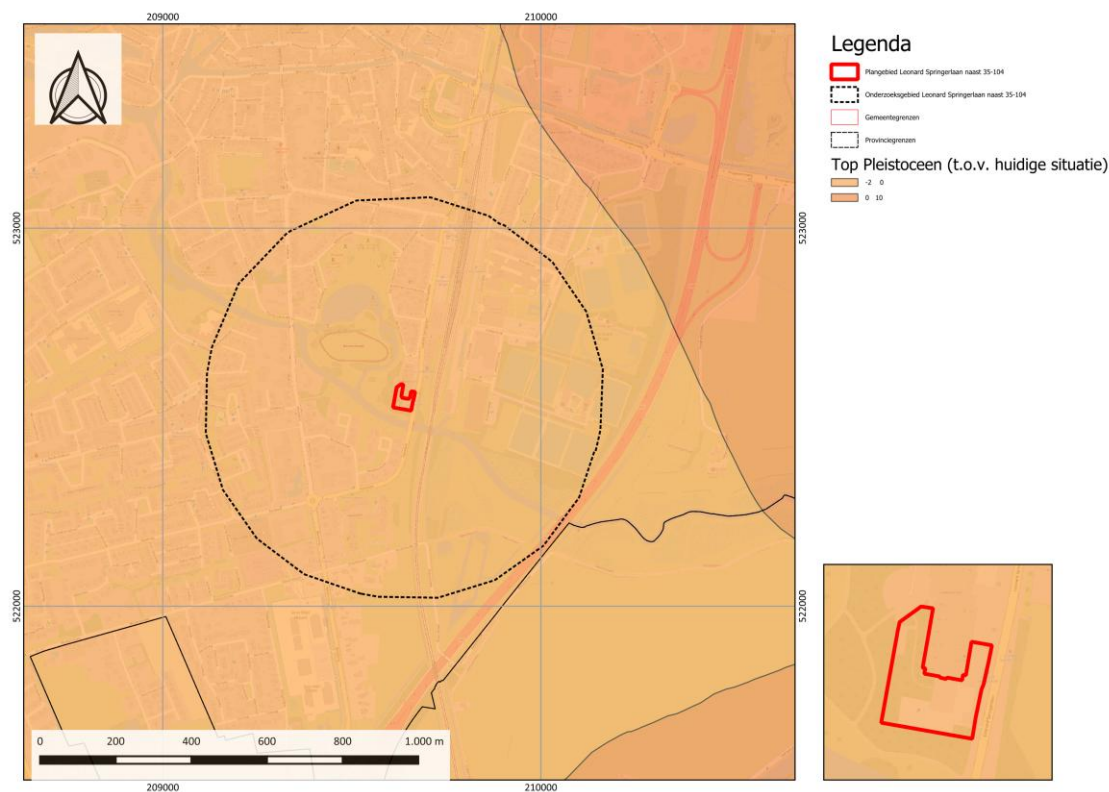
Figuur 12: Het plangebied op de paleogeografische kaarten (voor Chr.).

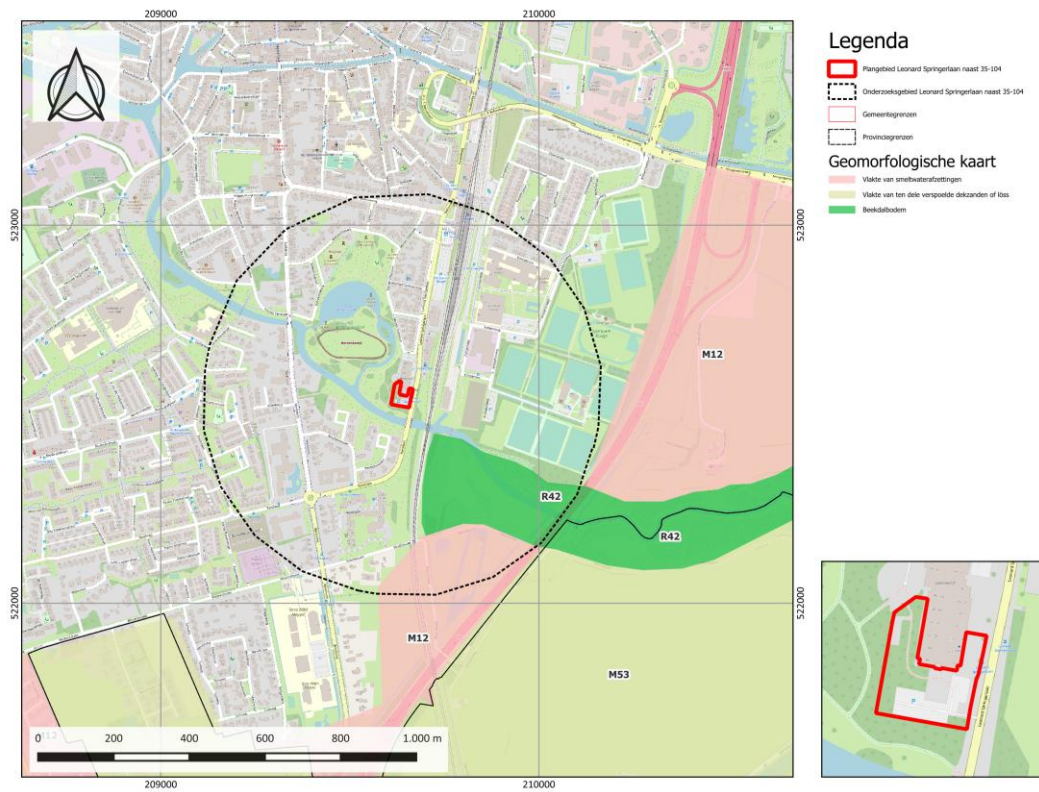
Figuur 13: Het plangebied op de paleogeografische kaarten (na Chr.).

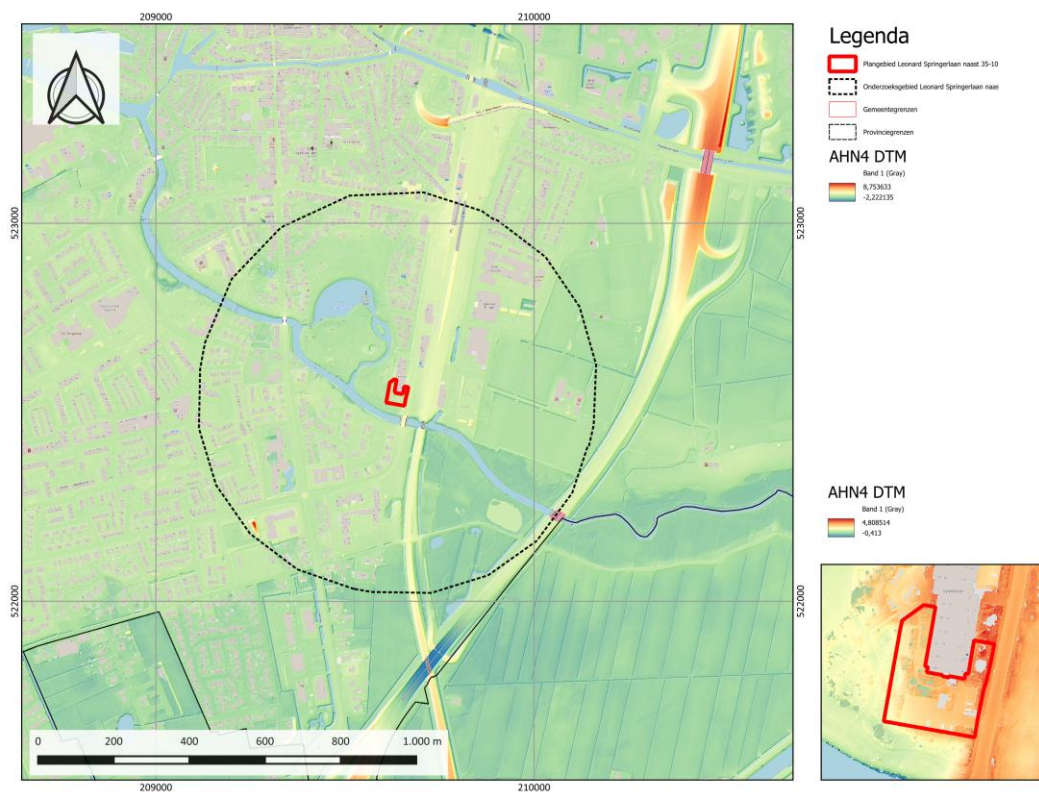
Figuur 14: Het plangebied op de geologische kaart.

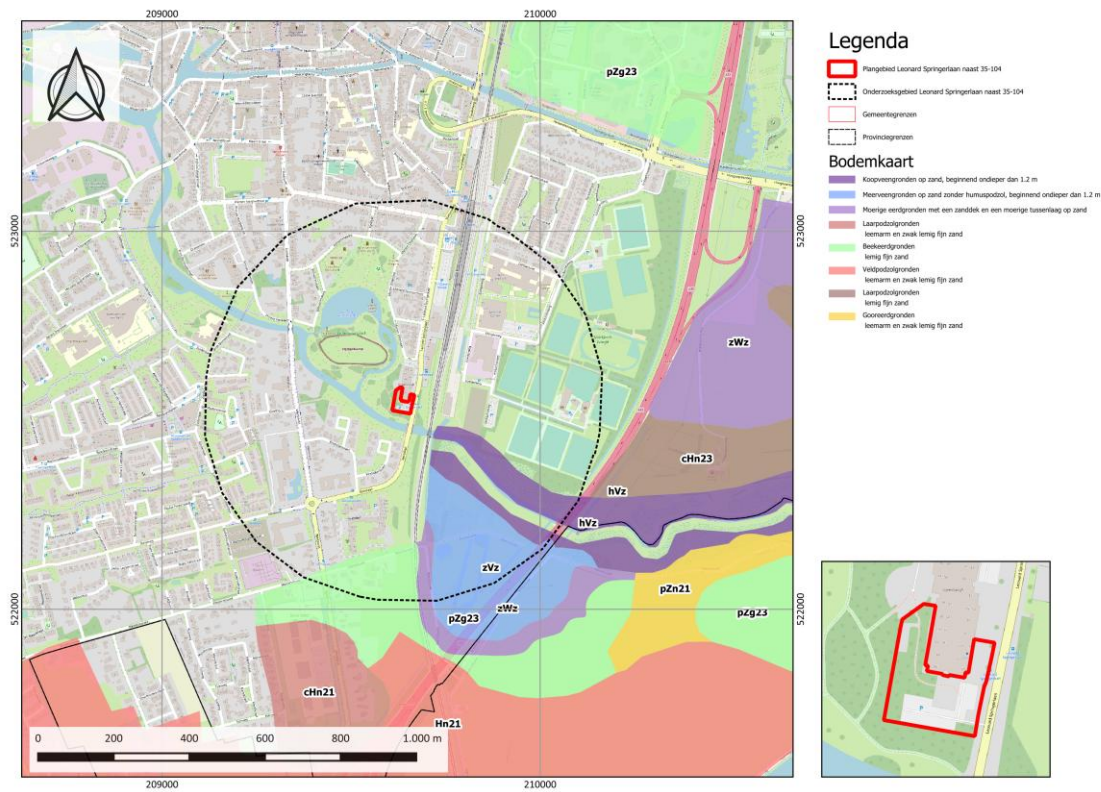
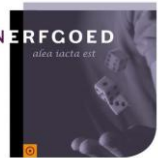
Figuur 15: Het plangebied op de Top Pleistoceen-kaart.

Figuur 16: Het plangebied op de geomorfologische kaart.

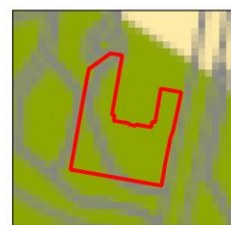

Figuur 17: Het plangebied op het AHN.

Bijlage 4 – Archeologische informatie

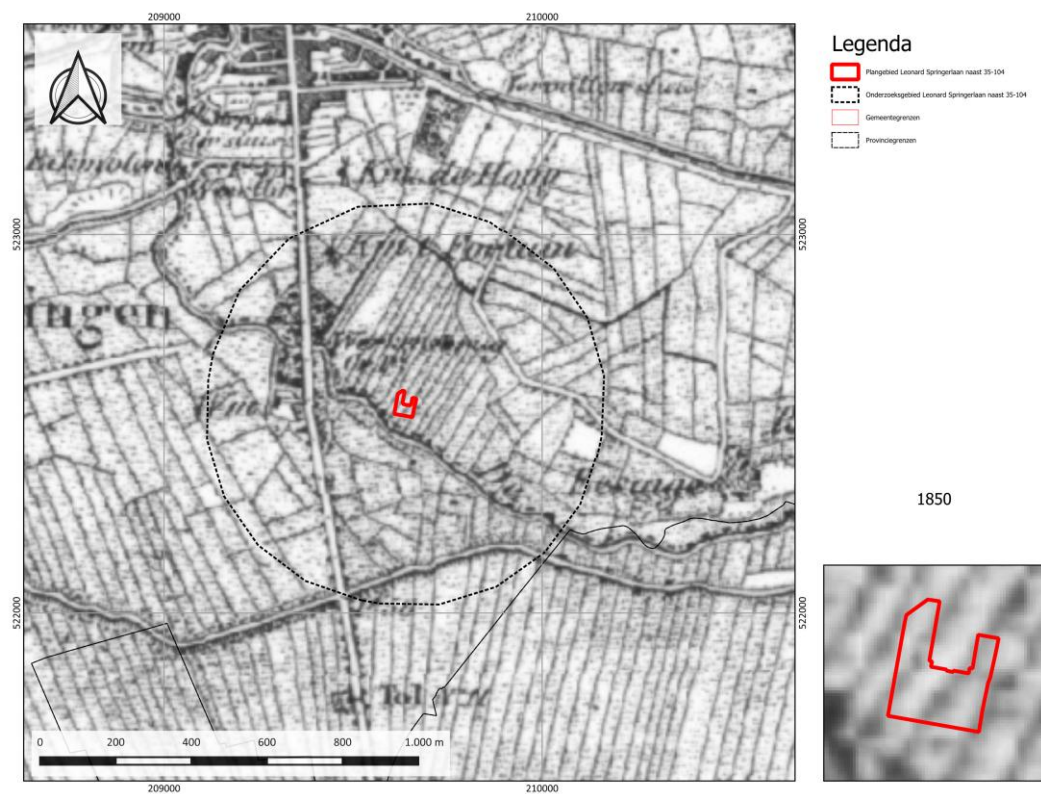

Bijlage 5 – Cultuurhistorische informatie

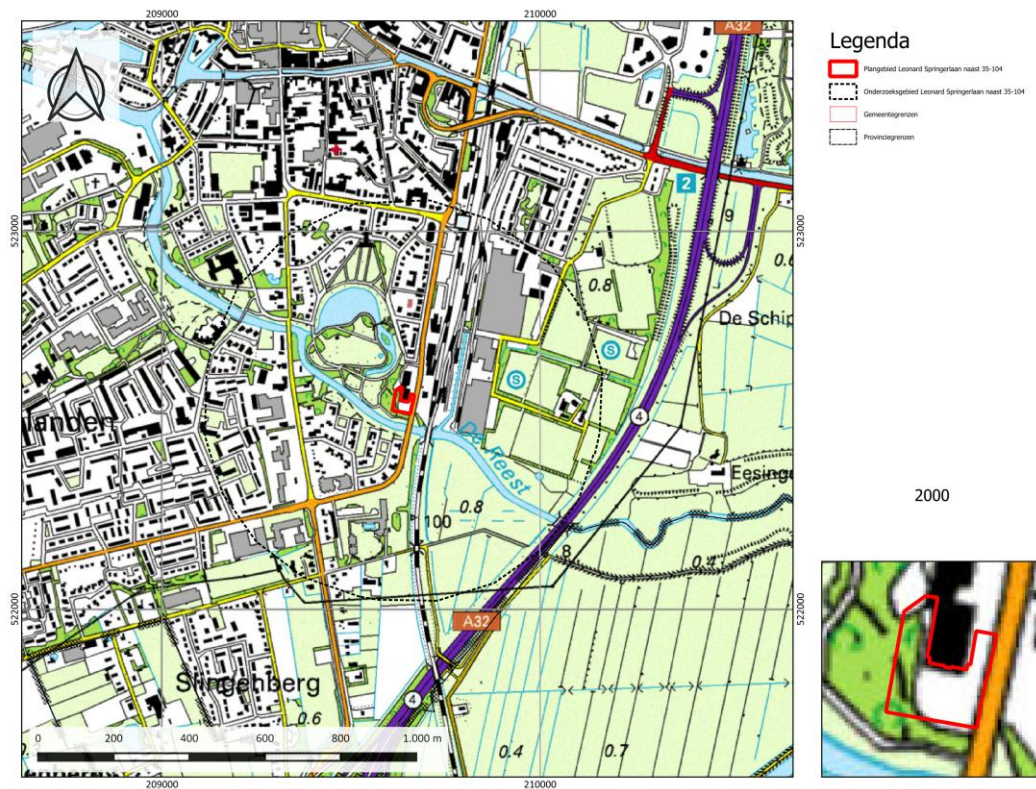

Figuur 21: Het plangebied op het kadastrale minuutplan van 1811-1832.

Figuur 22: Het plangebied op de topografische kaart van 1850.

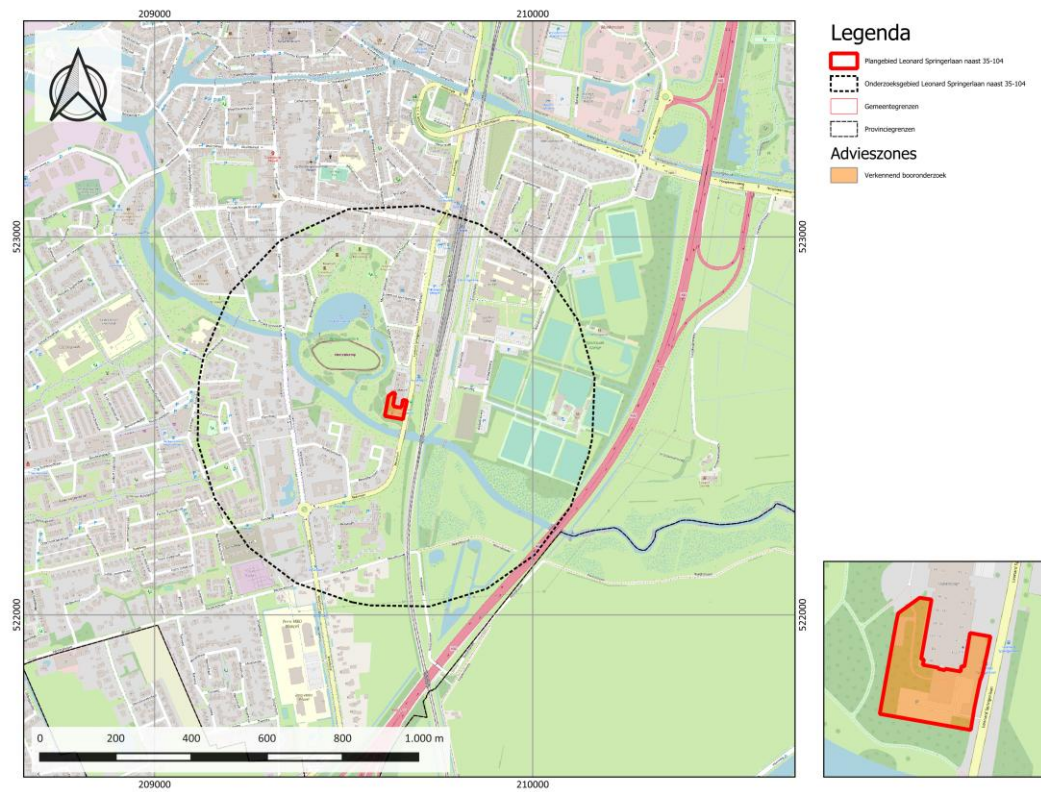

Figuur 25: Het plangebied op de topografische kaart van 2000.

Bijlage 6 – Verwachtingsmodel, conclusie en advies

Figuur 26: Advieskaart vervolgonderzoek binnen het plangebied.